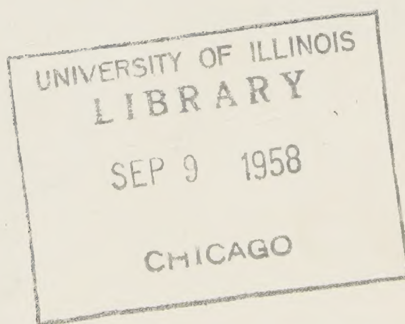
15

ARKITEKTEN

IOLD
Erik Skriver: Såkaldte typehuse
nhuse på Interbau

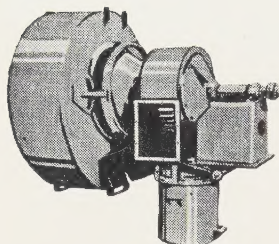
IEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

KITEKTEN ÅRG. 60 1958 NR. 15 SIDE 241 - 256 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 22. JULI 1958

RØG OG STØV UDSKILLERE...

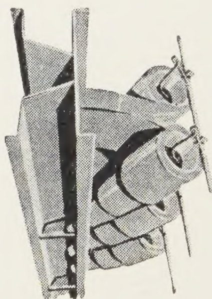

SF Luftteknik A-S repræsenterer et af de få ventilationsfirmaer i verden – A/B Svenska Fläktfabriken – hvis produktion omfatter så godt som alle typer og størrelser af apparater for røgrensning eller støvudskillelse. Derfor kan vore ingeniører altid give Dem en praktisk løsning på Deres problemer.

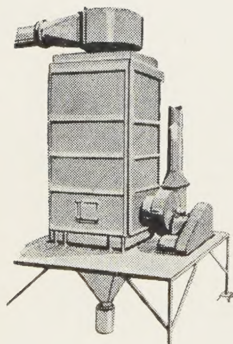
Centriklon — dynamisk flyveaskeudskiller

Centriklon er specielt konstrueret for røggasrensning ved mindre kedelcentraler fra ca. 45 m² hedeflade og opefter. Det er et effektivt og letbetjent apparat, som sammenbygget med røggasblæseren danner et kompakt aggregat, der er velegnet for direkte tilslutning efter kedler. Afskilningsgraden er praktisk taget uafhængig af variationerne i kedelbelastningen. Over 200 Centriklon-anlæg er i drift.

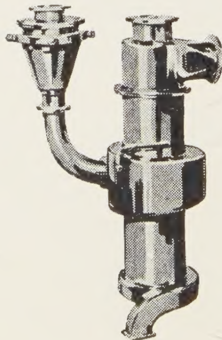
Paraklon — dynamisk røgrenser med højeste afskilningsgrad

Paraklon er opbygget af parallelkoblede småcykloner og specielt beregnet for røggasrensning ved store kedelanlæg. Det kan dimensioneres for røggasmængder indenfor meget vide grænser og let tilpasses bestående bygninger. Afskilningsgraden er praktisk taget konstant ved normale variationer af kedelbelastningen. Over 100 anlæg er i drift.

Posefilter med automatisk renblæsning

Posefiltret skal ikke rystes eller vibreres. Det renses ved blæsning, hvilket sker automatisk så snart støvbelægningen på posernes inderside har nået en vis tykkelse. Posefiltret har små dimensioner i forhold til luftmængden og kan let tilpasses eksisterende bygninger. Kan anvendes til alle arter tørt støv – såvel groft som fint.

Hydroklon — højeffektiv vådudskiller

Hydroklon GTS/CKM opfylder de højeste krav til afskilningsgraden. Den er specielt beregnet for udskilning af partikler, som er mindre end 1 μ samt for støv, som er vanskeligt at befugte. Den findes i mange størrelser og kan tillige anvendes til befugtning og affugtning. Hydroklonen optager kun lidt plads og er driftssikker og slidstærk. Over 100 anlæg er i drift.

SF LUFTTEKNIK A-S

Amaliegade 4 . København K . Tlf. MI 5156

Datterselskab af A/B Svenska Fläktfabriken

ARKITEKTEN

eddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
dgivet af Arkitektens Forlag.

edaktion:
oul Erik Skriver (ansv.)
hr. Enevoldsen

edaktionsudvalg:
han Pedersen (leder), Jarl Heger, Erik Nilsson, Elliot Hjuler, enning Meyer og Gehrdt Bornebusch

nnonceredaktion:
ertel Barnholdt (annoncechef)
illian Schmidt (sekretær)

edaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
dsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage r udsendelsesdagen.
is: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 48 kr. årlig.
gnerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den nsvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er ngivet, kan artikler ses som et udtryk for Danske Arkitekters andsforbunds standpunkttagen.

RINDRINGSLISTE

onkurrencer

kal offentlig idekonkurrence om billigt boligbyggeri i Esbjerg. Afleveringsfrist 1. august 1958.

ffentlig projekt-konkurrence om skitseforslag til en højskole ved Helsingør. fleveringsfrist: 15. oktober 1958. Program udleveres af D.A.L.'s onkurrenceudvalg.

ordisk konkurrence om stadshus og politistation i Falun, Sverige. rogram rekvireres hos fastighetschefen Kurt Danielsson, Fastigtskontoret, Åsgatan 27, Falun, mod depositum på d. kr. 0,– indbetalt til D.A.L. Afleveringsfrist 31. oktober 1958.

ansk form

kitektens Forlag har udsendt en publikation med 13 af de nfamiliehuse, der har været gengivet i *Arkitektur* i løbet af det dste årstid. Desuden bringes der eksempler på danske møbler kunsthåndværk. En del af interiørerne er gengivet i 4-farveyk. Billedteksterne er på dansk og engelsk.

Bogen er i format A4, 76 sider og indbundet i stift karton. is 18,00 kr.

Den er velegnet som gave til udenlandske kolleger.

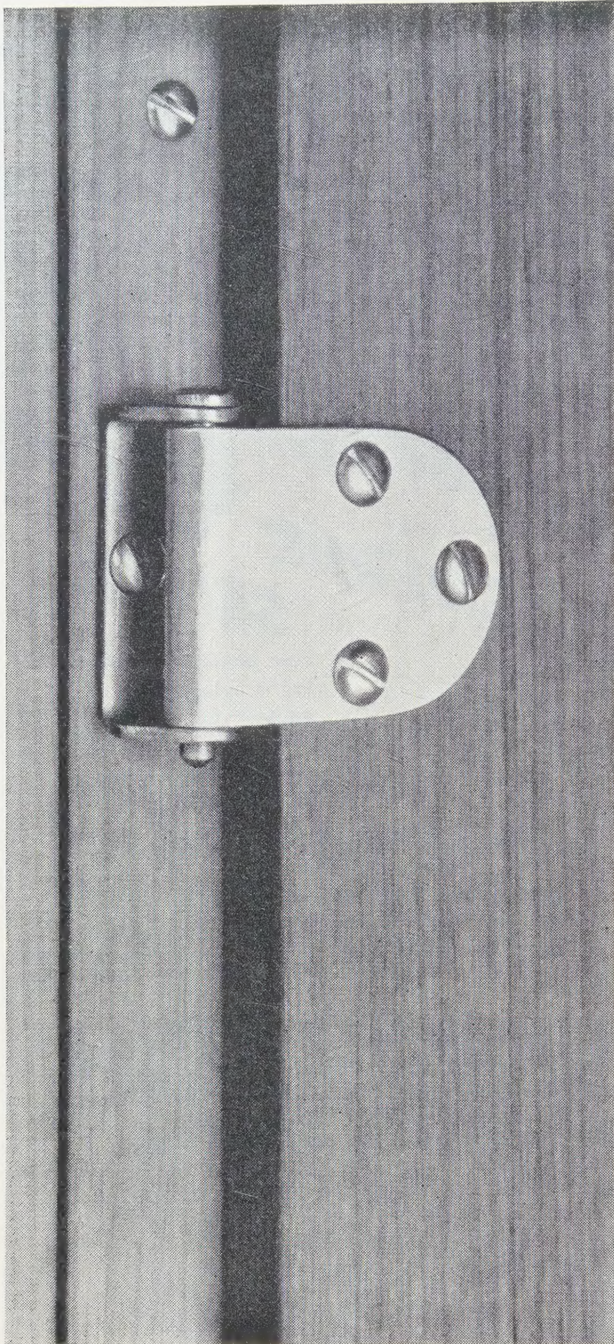
rafik og skulptur

unstkredsen for Grafik og Skulptur har arrangeret en udstilling let Kongelige Danske Haveselskabs Have, Frederiksberg Rund-l. Åben indtil 31. juli alle dage fra kl. 10 til mørkets frembrud.

RKITEKTENS FORLAG

edgade 66, København K. Minerva * 1290.
rlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:
Flamingo Foam A/S

Skal folk have det hus, de ønsker – og har de råd til at betale for det?

Amerikaneren af idag bor i eget enfamiliehus. Det samme gjorde hans forældre og bedsteforældre. Ca. 90 pct. af boligmarkedet i Amerika dækkes af enfamiliehusbyggeri af en eller anden art, og der er ikke tegn til, at dette forhold vil ændres inden for overskuelig tid. Dette er måske en af grundene til, at den amerikanske enfamiliehusbolig optræder så velgennemarbejdet og veludstyret, som det faktisk er tilfældet idag – og til, at det er lykkedes at opretholde en boligforsyning med boligtyper, som synes at være en populær middelvej mellem folks ønsker og deres betalingsevne.

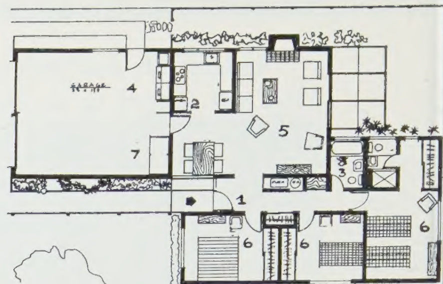
Måske er en af årsagerne, at man har haft færre boligtyper og „boligbehov" til at forvirre billedet. Der hersker en vis tradition for udformning og standard, en tradition som idag opretholdes meget håndfast af de store firmaer, der er leverandører af enfamiliehusene. Skal man tro de amerikanske typehusproducentsammenslutningers årligt udsendte redegørelser for opinionsundersøgelser om folks ønsker og statistiske opgørelser over, hvilke hus- og boligtyper, der sælges, så ma man faktisk indrømme, at det ser ud til, amerikaneren får den bolig, han vil have – og at han er godt tjent med den. Den åbne plan, som vi herhjemme som oftest tænker på, når talen er om amerikanske enfamiliehusplaner, og som med sin planopløsende karakter nok kan forekomme mindre velegnet i boliger for den brede befolkning, ma vi vist betragte som undtagelsen. Dens karakteristiske egenskaber optræder i hvert fald ikke i noget særligt stort omfang på „folkets ønskeseddel". Det har således f. eks. i flere år været et fastslået ønske fra købernes side, at der fra forstuen skal være adgang til alle beboelsesrum – stik modsat princippet i den åbne plan.

I januar-nummeret 1958 af det amerikanske tidsskrift „Journal of Housing" berettes om et enfamiliehusbyggeri i Californien, der på mange måder er interessant. Byggeriet er opstået som et forsøg på at bygge enfamiliehuse inden for et større byområde (dyre grunde) og alligevel få fat i køberne med middelindtægterne. Det er udført med en bebyggelse af rækkehuse, dobbelthuse og fritliggende enfamiliehuse, udformet udfra kendskab til de bedste salgsegenskaber.

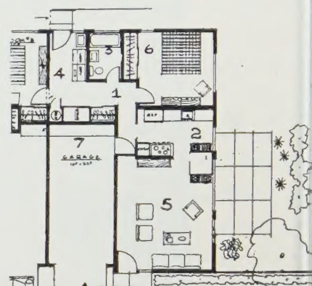
Planen på side A 402 (fig. 1) af en af enfamiliehustyperne fortæller med sin udformning på grundlag af et nøje kendskab til markedet, ikke alene en hel del om amerikansk boligkultur idag, men indeholder også flere interessante træk, som vi herhjemme kan lære af.

Der er tre soverum med plads til 5–6 senge og med flere sengeopstillingsmuligheder i hvert rum. Forstue og alle soverum har rigeligt med indbyggede skabe, forældresoverummet har skabsrum, der yderligere er adgang til separat bad. Køkkenet betragtes i Amerika mere og mere blot som et redskab i dagopholdsarealet, det er lagt i nær kontakt med opholdsstuen og med adgang fra forstuen gennem spisekrogen, der er en del af opholdsstuen.

Se HFB side 314, 360, 361

Amerikansk enfamiliehus („top-selling model"), målestokforhold 1 : 400
1. entre, 2. køkken, 3. bad, 4. vask, 5. opholdsstue, 6. soverum, 7. pulte

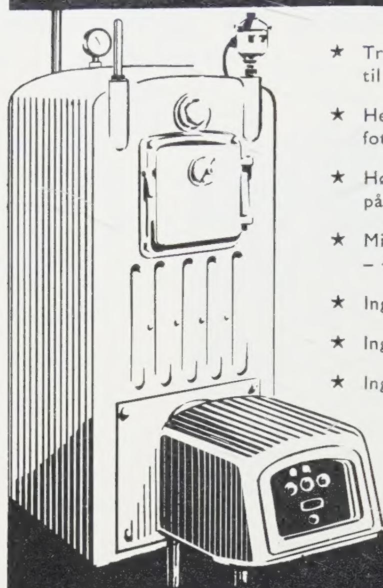
Del af dobbelthus, ca. 1 : 400. En for de seneste modeller typisk udform-ning og beliggenhed af vaskerummet sammen med badet i soverumsafde-lingen og med god forbindelse til haven. Denne forbindelse tjener iøvrig som sekundær indgang fra haven („snavset indgang"). – Langs vaske-rummets bagvæg findes opbevaringsplads til tøj. 1. entre, 2. køkken, 3. bad 4. vask, 5. opholdsstue, 6. soverum, 7. pulter

Som en detalje, der må betegnes som temmelig fremmed for danske forhold, bemærkes, at der er direkte adgang fra garage til spiseplads. Dette er en opfyldelse af den amerikanske husmoders ønske om at have adgang til køkken og garage i nær forbindelse. En sådan forbindelse kræver konstant god ventilation af garagen og ville iøvrigt herhjemme på grund af fare for brand og forgiftninger møde uoverstigelige vanskeligheder hos myndighederne. Det samme gælder til en vis grad vaskepladsens placering i garagen. Udhusarealet er som hos os stærkt begrænset i en-familiehusene. Men den amerikanske udformning synes dog at være mindre tilfældig end den danske, hvor udenomsrumarealet svinger fra 0–100 m², og hvor de tekniske installationer som oftest er få. Anderledes i Amerika. Madopbevaringsbehovet er klaret ved et efter danske forhold rummeligt køleskab. Der er intet viktualierum, men efter sigende heller ikke det samme behov for opbevaring af friske og syltede selv-dyrkede grøntsager og frugt, som en dansk haveejer møder op med. Opvarmnings- og brændselsproblemer er løst nærmest standardiseret i de amerikanske huse, og der er næsten altid en veludstyret og forholdsvis veldimensioneret vaskeplads, idet der også på dette område hører en efter vore forhold højtudviklet in-stallationsenhed til husene.

Pulterrum er ikke almindelige, men husene er som oftest, som de her foreliggende, veludstyret med skabe og har som regel tillige en fast opbevaringsplads, evt. som her i forbindelse med garagen. Plads til 2 biler – i garage eller under halvtag – er ikke usædvanligt.

SBI-T

Kilde: „Journal of Housing", januar 1958. (USA)

Typisering af finansieringen – og af hele huset

En hollandsk spare- og kreditinstitution for enfamiliehuse.

Det hollandske boligselskab *N. V. Bouwkas Nederlandse Gemeenten* – i daglig tale blot kaldt „de Bouwkas" – Byggekassen – er oprettet i 1946 for at stimulere byggeriet af enfamiliehuse, fortrinsvis blandt mindrebemidlede. Den daværende hollandske lovgivning tog stort set kun sigte på støtte til opførelse af huse til udlejning, og da mange hollandske kommuner så en interesse i at hjælpe sine indbyggere til egne huse, toges initiativet til oprettelsen af „Bouwkas".

„De Bouwkas" har form som et aktieselskab, hvori kun kommuner kan være aktionærer, og aktiekapitalen, der er indbetalt med 2.000.000 Gylden, er stillet til rådighed af de interesserede kommuner, hvis antal nærmer sig 600.

Som navnet siger, er selskabet en institution, der giver lån til byggeri, men det er også en sparekasse, og det er en betingelse for at opnå lån, at den fremtidige husejer først bliver „spare-medlem". Den nybagte sparer vil dog kunne opnå lån af kassen omtrent straks, når blot han råder over en egenkapital på 15–20 pct., der yderligere kan reguleres opad efter indtægt og alder. „De Bouwkas" finansierer ikke sin udlånsvirksomhed alene med de indskudte midler, men optager også selv lån hos f. eks. forsikringsselskaber mod sikkerhed i panteobligationer, der garanteres af de deltagende kommuner.

„De Bouwkas" yder lån op til 85 pct. af en ejendoms (en- eller tofamiliehus) værdi mod pantesikkerhed. Lån er uopsigeligt fra kassens side og løber normalt over 30 år, og renter og afdrag kan betales månedsvis. Renten kan ikke ændres i et låns løbetid. Udover „Bouwkas"-lånet vil låneren almindeligvis kunne regne med visse statssubsidier, der dog sammen med lånet skal ligge inden for den givne lånegrænse.

Typehuse

„De Bouwkas" nøjes dog ikke med den finansielle støtte. Den teknisk afdeling står til medlemmernes disposition med råd om valg af byggegrund og hustype. Selskabet arbejder selv med et antal typehuse, men stiller iøvrigt sine lånere frit, om de ønsker et „skræddersyet" hus, i hvilket tilfælde man dog også står bi med råd og evt. forhandlinger. Typehusene medfører for låneren den fordel, at myndighedernes behandling af byggeandragende – og også den flere steder i Holland strenge façadecensur – lettes betydeligt. Samtlige typer er i forvejen principielt godkendt i alle provinser. Også den økonomiske fordel af typehuset er åbenbar: „de Bouwkas" teknikere kan med stor nøjagtighed fortælle låneren om den byggepris, der vil gælde netop i hans egn for et hus af den pågældende type.

Standardisering af detaljer

Arbejdet med typehusene har gjort det naturligt også at gå ind i et arbejde med standardisering af enkelt-

dele til husene. Dette gælder i særlig grad snedkerdetaljer, og her først og fremmest vinduer og døre. Denne standardisering har givet store besparelser, der nævnes for visse detaljer op til 25 pct.

Mobil og permanent udstilling

„De Bouwkas" råder bl. a. over en kørende udstilling, der i første række tjener til at udbrede kendskabet om selskabet. Som led i oplysningsvirksomheden og kontakt til medlemmerne udgiver man hver måned et lille blad. Mere til glæde for medlemmerne – de fremtidige bygherrer – findes også møblerede prøvehuse, der gerne er beliggende i de samlede bebyggelser, som „de Bouwkas" er med til at skabe i mange byer. Det drejer sig her naturligvis om typehusene.

Forsøg med fast pris

Der skal til slut nævnes et samarbejde af særlig karakter mellem „de Bouwkas" og håndværkerne i en af de hollandske provinser. Selskabet udviklede en hustype, som man fandt særlig velegnet til denne provins, og efter forhandlinger med mesterorganisationerne blev projektets håndværkerudgifter udregnet af beregnere, og en fast pris ansat. Konkurrencemomentet, som jo iøvrigt ved småhuse ikke er stort, er måske borte, men bygherren kender prisen og sin egen investering fra det øjeblik, han begynder at „tænke hus".

I de overvejelser, der i mange kredse her i landet foregår nu i forbindelse med byggeriets fremtidige finansiering efter den nugældende byggestøttelovs udløb næste år, kan denne hollandske form for finansiering af „egne hjem" ikke undgå at vække opmærksomhed. I selve hovedideen, opsparingen inden for rammerne af det selskab, der siden medvirker i den endelige finansiering, forekommer meget, som minder om de forsøg, der i de seneste år er sat igang herhjemme fra de private sparekassers side, og som forhåbentlig skulle kunne give samme gode resultater som i Holland og dermed komme til at virke som afhjælpning af den nu stærkt nedskårne statslånsvirksomhed.

SBI-TT

Kælderløse huse

Nogle amerikanske erfaringer

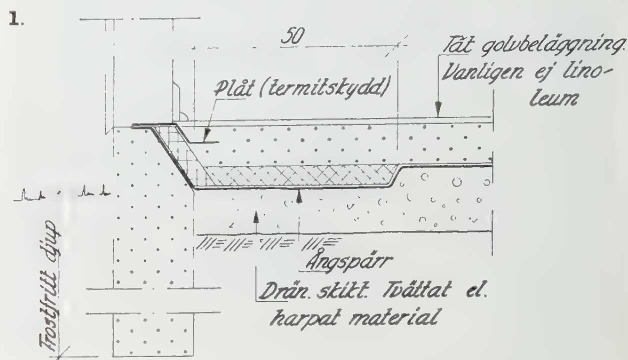
Problemerne omkring de kælderløse huses fundering har gennem de senere år været genstand for undersøgelser i adskillige lande. Også i de nordiske lande har spørgsmålet været fremme, og på grundlag af skandinaviske undersøgelser udsendes herhjemme i løbet af kort tid fra Statens Byggeforskningsinstitut *anvisning nr. 40* „Gulve direkte på jord".

Her skal dog kun berettes om nogle erfaringer fra USA, hvor man er godt på vej mod en standardisering af udførelsen af gulvflader i sådanne kælderløse huse.

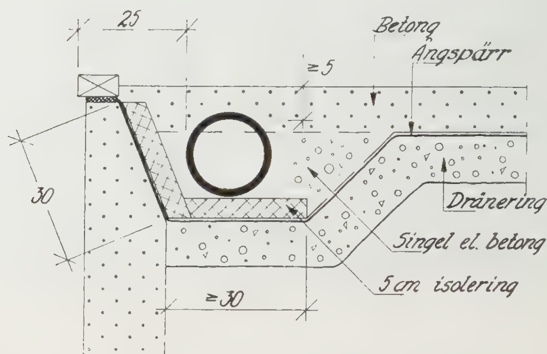
Som primære krav stiller man i USA følgende betingelser til byggepladsen:

1. Den må være plan eller planeres i forvejen. Det er en alvorlig fejl at udstøbe gulvpladen i et ujævnt terræn.

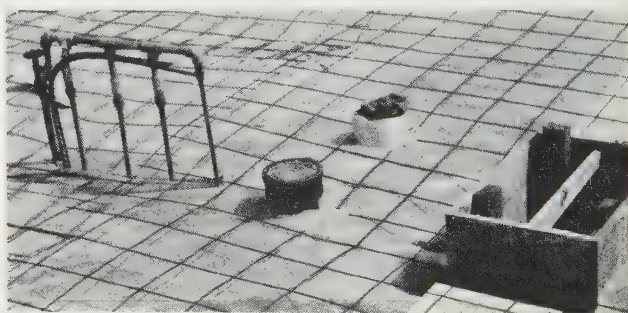
2. Jordoverfladen må have rigeligt fald bort fra huset i alle retninger.
3. Der må være godt afløb.
4. Al muldjord må afskrælles.

Kantsnit gennem typisk amerikansk betonplade

En tilsvarende plade med perimeterledning for varmluft

Forarbejderne til udstøbning af pladen er afsluttet. Fordelingsjernet beskytter til en vis grad den 0,15 mm tykke plasticfolie, der ved forsyningsledningerne er lukket med „tape". Kanten af pladen er isoleret med plasticskumplader

Da frostfri dybde i de fleste egne i USA ikke overstiger 0,6 m, ligger der ikke nogen væsentlig økonomisk gevinst i at undlade fundamenter under ydermurene, og f. eks. istedet udføre gulvpladen „svømmende", hvilket medfører fordyrende armeringsarbejder. Man støber derfor sædvanligvis ydermurfundamenter og uarmerede gulvplader evt. plader med indlæg af fordelingsjern.

På grund af den ringe frostfri dybde kender man sædvanligvis ikke til frosthævninger. Derimod kan der

opstå ulemper ved, at gulvpladens centrale dele løfter sig i forhold til kanten. Der er her ikke tale om normale sætninger, men om en følge af fugtansamlinger i lerlaget under pladen. Forklaringen må antagelig søges deri, at leret på det nordamerikanske kontinent ofte indeholder mineralerne bentonit og montmorronit, der begge er meget tilbøjelige til at binde vandmolekyler. Det tryk, en let bygning bevirker på grunden, kan ikke fuldstændigt modvirke denne opadrettede „vandkraft". I kanten af bygningen vil en vis fugtafgang i almindelighed kunne ske, men i de indre dele hindrer gulvpladen fordampningen, hvorfor leret udvider sig.

Faren for gulvkulde i det kælderløse hus – en af de her i Norden mest forekommende indvendinger – er yderst ringe i USA. Dels benyttes meget hyppigt gulvopvarmning – f. eks. perimeterledninger for varmluftindblæsning – dels varierer jordtemperaturen fra + 20° C i Sydstaterne til 10–12° C ved grænsen til Canada, mens den i Danmark ikke overstiger 10° C.

Som følge heraf viser man ikke isoleringen større interesse. Kun de yderste 50–100 cm isoleres, oftest med en stiv og porøs plastic, eller med fiberglas i asfaltpap. Det er et væsentligt krav, at isoleringen, foruden at beskytte mod fugt, også skal være af en sådan art, at den ikke angribes af insekter som f. eks. termitter.

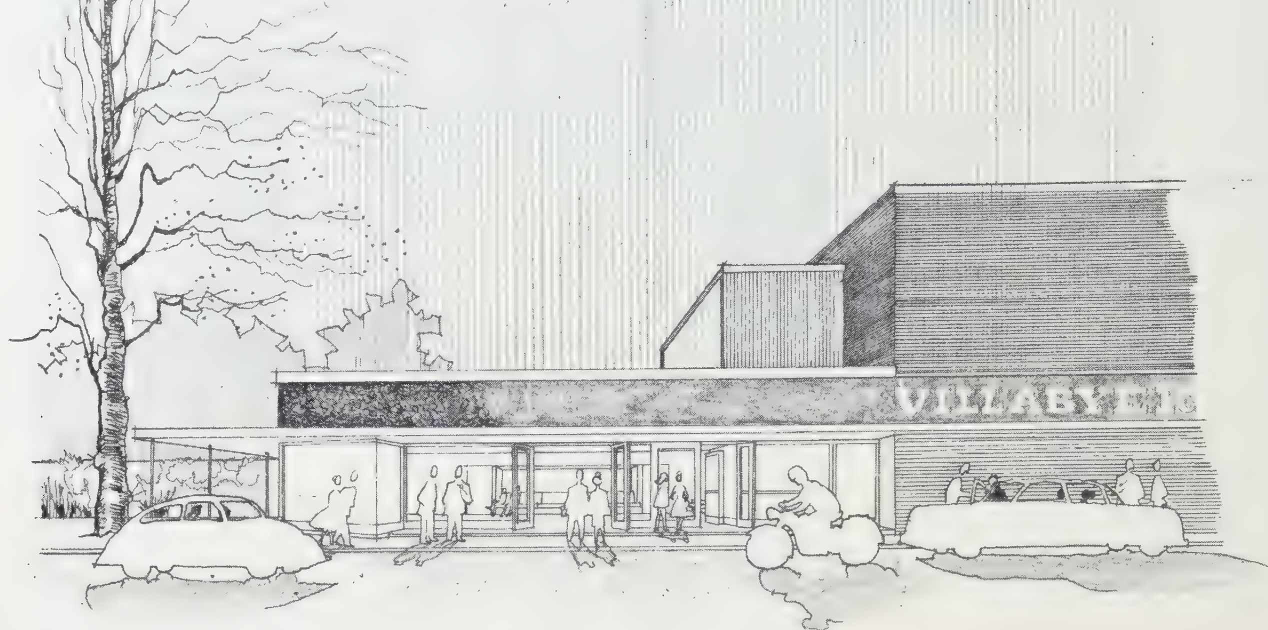
Fugtigheden søger man foruden ved en hensigtsmæssig planering af byggegrunden at gardere sig imod ved udlægning af et drænende lag under hele bygningen. Dette lag er ofte kun fra 10–15 cm, men der ofres stor opmærksomhed på både udlægning og materiale. Materialet kan være udvasket grus, ærtesten eller lign. materialer, der er fri for sand eller fine korn. Her ovenpå udlægges et dampdiffusionstæt lag, som oftest plasticfolie i 0,10–0,15 mm tykkelse. Udsparinger i plastic'en for forsyningsledninger lukkes med „tape", og med det samme enkle middel klarer man eventuelle punkteringer, som man iøvrigt søger at undgå ved at påbyde brug af gummifodtøj ved færdsel på gulvpladen.

Mens plasticfolie isolerer gulvpladen mod jordfugt udefra, indeholder den støbte plade jo i sig selv en del fugtighed, der skal undvige opad. Faren for, at gulvbelægningen skal slå sig løs, er velkendt, men problemet af ringe omfang i USA, hvor asfalt- og plasticbelægninger eller klinker dominerer. Her i landet, hvor f. eks. trægulve og linoleum anvendes meget, må yderligere isolering foretages. Disse gulvbelægningsspørgsmål er også taget op i den ovenfor nævnte SBI-anvisning, „Gulve direkte på jord". ***SBI-TT***

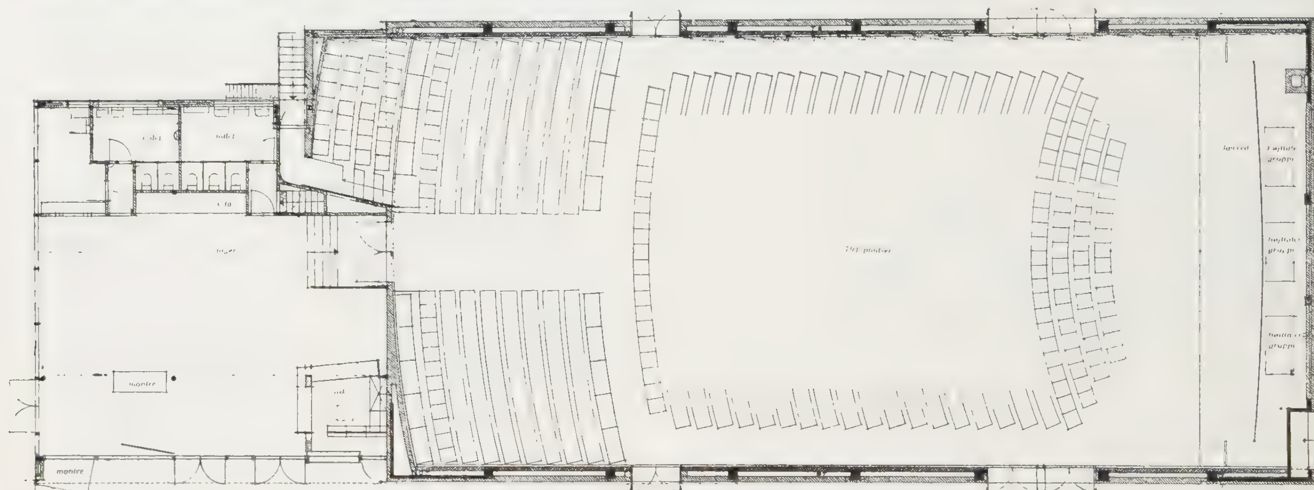
Kilde: Byggmästaren B 11, 1957 (Sverige).

Opbevaring af Byggeteknisk Orientering

Ved indbinding af årgangen af *Arkitekten* udelades annoncesiderne. De artikler, der findes på disse sider, kan imidlertid opbevares ved at man klipper spalterne ud og klæber dem på karton. Dette kan lade sig gøre, da der aldrig er tekst på begge sider af de udklippede spalter.

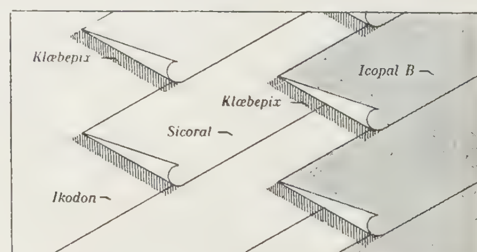
Villabyernes Bio. Arkitekt: Finn Juhl, M.A.A.

TAGDÆKNING: ICOPAL Specifikation 11 B.

Dobbeltdækning på betontage

Taghældning:	min. 1:40 (ca. 1,5°).
Grunding:	Betonfladen stryges med Ikodon-Special koldflydende asfalt. Forbrug ca. 0,5 kg/m².
Klæbemasse:	ca. $1^1/_4$ kg fast Klæbepix pr. m² pr. lag
Første lag:	1 lag Sicoral asfalt-mineralfilt i 100 cm bredde, vægt ca. 2 kg/m², påklæbes.
Øverste lag:	1 lag Icopal B (med vulkaniseret grå overflade) i 100 cm bredde påklæbes.

Specifikation 11 B.

Et eksempel på vore 28 BBC-specifikationer, som tilsendes på forlangende.

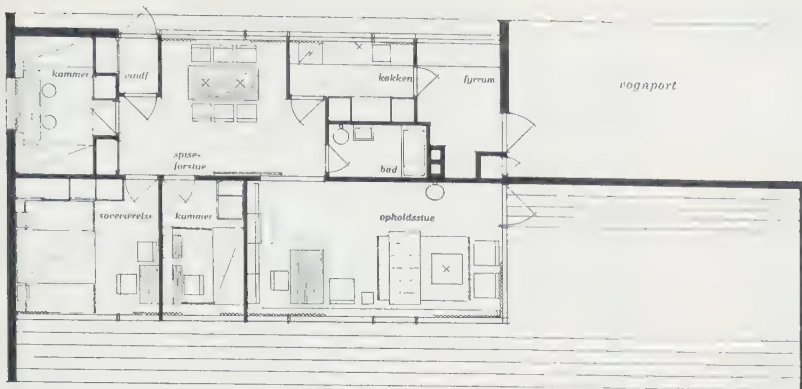
Benyt vor tekniske serviceafdeling, der er til disposition med overslag og alle yderligere oplysninger.

AKTS. JENS VILLADSENS FABRIKER

KØBENHAVN - MALMÖ - OSLO - HELSINGFORS

24 fabriker over hele Skandinavien

Hovedkontor: Islands Brygge 41 - København S - Asta *2800

Arkitekter Henrik Iversen og Harald Plum, boligkonsulent Rolf Andersen

Såkaldte typehuse

Der er hausse i typehuse. I erkendelse af den økonomiske klimaændring for småhusbyggeriet søger man nye og billigere produktionsmetoder. Ingen er i tvivl om, at et kombineret angreb er nødvendigt, hvis man vil overvinde de vanskeligheder, der ser ud til at skulle hæmme den kommende tids småhusbyggeri. Typisering, standardisering og industrialisering er de tre væsentligste komponenter i aktionen. Det er imidlertid vanskeligt at udvikle de tre områder jævnsides. Man må starte med typiseringen.

Et grundigt studium af såvel boligtyper som de byggetekniske muligheder bør selvfølgelig gå forud for projekteringen af typehuse. Det er tvivlsomt, om de mindre tegnestuer magter at gennemføre sådanne forstudier. Ikke desto mindre har adskillige arkitekter udnævnt en del af deres produktion til typehuse. I de fleste tilfælde drejer det sig om skuffeprojekter, der ikke bygger på noget, der blot minder om forstudier. Kun i ganske enkelte tilfælde sporer man, at der ligger produktionstekniske studier bag typerne.

Der findes ingen autoriseret definition på begrebet *typehus*. Den korteste karakteristik må vel være, at det er et hus, der i uændret form opføres gentagne gange. Adskillige af vore små, gamle købstadhuse er for så vidt typehuse. Noget kvalitetsstempel er betegnelsen i hvert fald endnu ikke.

En gruppe arkitekter har for et konsortium opført ti typehuse på en grund i Søllerød. Husene er blevet møbleret og åbnet for offentligheden som en udstilling ved navn „Søllerød krat". Sådanne prøvehuse er ikke længere usædvanlige. Det nye er, at et større antal forskellige huse præsenteres side om side. Det giver mulighed for direkte sammenligninger – det er et slags småhus-supermarket.

De ti huse, der her kun præsenteres med en plan af hvert hus, dannede en meget god helhed. Det var næppe tilsigtet, men skyldtes først og fremmest, at otte huse havde horisontalt tag – eller så godt som. To havde eternittag med lav rejsning. Arkitekturen, hvor sådan fandtes, varierede iøvrigt meget fra hus til hus. Enkelte af husene lå et godt stykke over det meste af det, der udbydes på markedet som typehuse.

Nogle af typerne er tidligere opført i flere eksemplarer. Andre havde derimod premiere på udstillingen.

Uden at underkende de arkitektoniske kvaliteters betydning for køberens valg af typehus må man gå ud fra, at det bliver de brugsmæssige kvaliteter, der bliver de afgørende. Umiddelbart ville man tro, at planudformningen i huse, der udbydes som færdigvare, må være temmelig ordinær. Det er naturligt, at fantasien spiller mere frit i individuelle huse. Men konkurrencemomentet, der på et eller andet tidspunkt vil melde sig, kan godt fremelske mærkværdigheder, såkaldte *salespoint*'s, ting, der falder i øjnene, men hvis reelle værdi er tvivlsom.

Endelig udgør de familier, der efterspørger typehuse ikke en ensartet masse. De kan grupperes i adskillige familietyper, fra to enlige voksne til den børnerige familie.

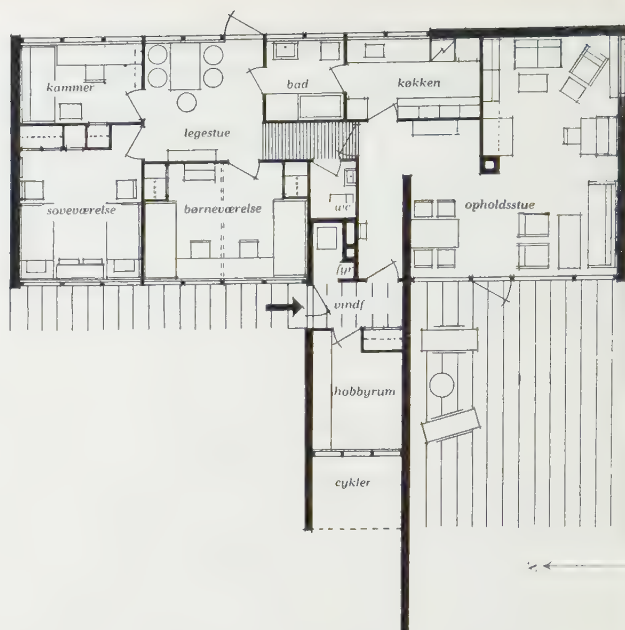
Typerne i Søllerød krat ser ud til at sigte mod familien bestående af to voksne og to børn i legealderen. Alle typerne har opholdsstue, soveværelse og to kamre. De har alle rimelige møbleringsmuligheder – dog undtaget Leif Olsens type, hvor bl. a. soveværelset er uhensigtsmæssigt formet. I alle typer er

Arkitekter Paul A. Ammentorp og Peer Haubroe, boligkonsulenter Birgit og Christian Enevoldsen

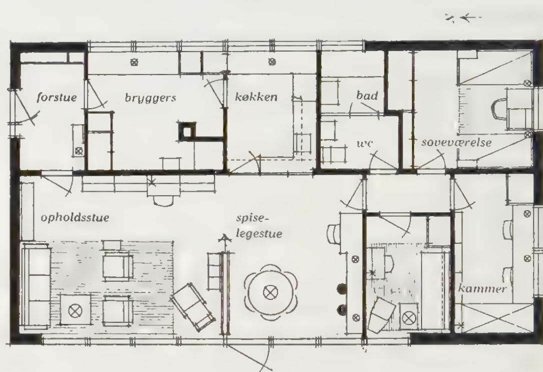
Arkitekt Allan de Nully Brown, boligkonsulent Willi O. Hansen

Arkitekter Bodil og Helge Foss, boligkonsulent Fenny Andreasen

Arkitekt Valdemar Ingemann, boligkonsulent Alice Beckman

Arkitekt Holger Tangaa Hansen, boligkonsulent Bitten Ole Olsen

opholdsafdeling og soveafdeling adskilt, og et elementært brugskrav er dermed opfyldt.

Til gengæld er der kun ét hus, Karl Bisgaards, der på grund af kælderen har sekundære rum i tilstrækkeligt omfang. Tendensen til at gøre badeværelset til vaskerum kommer tydeligt frem i Søllerød krat. Det er en økonomisk løsning, men brugsmæssigt et tilbageskridt fra et egentligt vaskerum.

Adgangen til bad og wc var i flere typer betænkelig nær spiseplads eller opholdsstue.

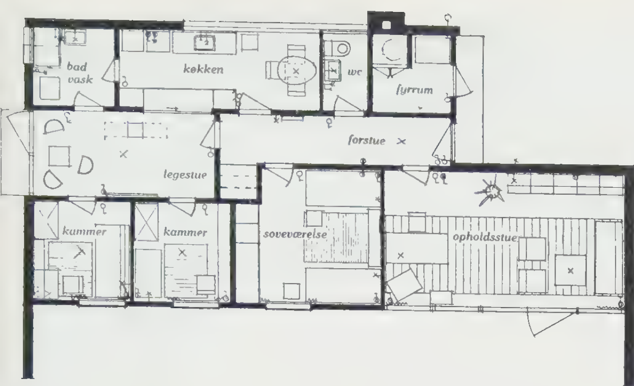
I fire huse er der i direkte tilknytning til køkkenet et relativt stort fyrrym eller bryggers. Det er en gammel kombination, der stadig rummer gode muligheder, ikke mindst hvor der ad denne vej er en sekundær adgang til huset. Træskogangen er der stadig brug for i et hus med have – der er da også fire huse med denne løsning.

En positiv tendens med hensyn til spisekøkkener kan spores i Søllerød krat. Kun tre huse har spisekøkken. I en relativ lille bolig er det urimeligt at bruge areal til to spisepladser. Beboerne vil nemlig altid indrette en mere præsentabel spiseplads i eller ved opholdsstuen. Den rigtige løsning må være en spiseplads mellem køkken og opholdsstue. Til hverdag vil det være praktisk at knytte den til køkkenet og ved de færre festlige lejligheder kan den knyttes til stuen og skilles fra køkkenet. Fire huse har denne løsning gennemført, så spisepladsen ikke bliver gennemgangsrum.

I øvrigt findes kombinationen forstue-spiseplads og legestue-spiseplads. Disse løsninger har visse ulemper. Hvis kamrene, der har adgang fra legestuen, beboes af små børn, er spisepladsen ikke egnet til større festligheder. Soverum-wc-spiseplads kombinationen *må* give anledning til betænkeligheder.

Legerummet, der optræder i tre typer, er temmelig pladskrævende og nytteværdien er næppe stor. I hvert tilfælde er det kun kort tid familietypen befinder sig i småbørnsfasen. Lidt større kamre og eventuelt et primitivt og billigt hobbyrum, vil bedre imødekomme familiens vekslende behov. Det er rigtigt, at børnene, så længe de er små, har brug for meget gulvareal til deres lege. Et stort børneværelse, der senere kan deles til to kamre er derfor en helt acceptabel løsning og overflødiggør en legestue. Bodil og Helge Foss havde mærkelig nok valgt både – og.

Bruttoboligarealet ligger på omkring 100 m². Bisgaards hus er dog noget mindre. En fornuftig bolig

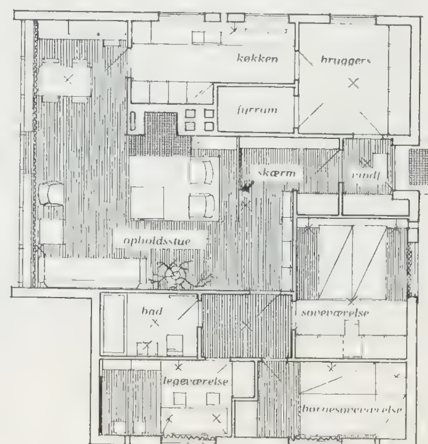
Arkitekter Henning Francke og Karsten Kirkegaard, boligkonsulent Inger Klingenberg

Arkitekter Johannes og Aage Paludan, boligkonsulent Ioachim Wedell-Wedellsborg

Arkitekt Karl Bisgaard, boligkonsulent Marianne Riis-Carstensen

Arkitekt Leif Olsen, boligkonsulenter Knud Vodder og Marianne Lyager

med tre soverum kan sikkert løses indenfor et mindre areal, selvom de minimumsrummål, der er fastlagt i vedtægterne, er for små. Et kammer på 6 m² er i hvert fald for lille til to børn. Rumudformningen var i æstetisk henseende et svagt moment i flere af husene. Heldigvis var husene møbleret, så man med større sikkerhed kunne vurdere deres møbleringsmuligheder, og de var stort set tilfredsstillende. Boligkonsulenterne havde gennemgående udnyttet de tilstedeværende muligheder, men møbelvalget var hist og her noget pretentiøst.

Tager man disse bemærkninger som en karaktergivning, lyder det som forholdene var på det jævne. Supplerer man det imidlertid med en subjektiv vurdering af rumudformninger, og det almene indtryk man får ved at færdes omkring og i husene, kommer man til mere varierede resultater.

Kun i Iversen & Plums og A. de Nully Brown's huse var eksteriøret velafbalanceret uden på nogen måde at forfalde til det triste. Tangaa Hansen har fundet frem til en næsten anonym form, der klæder et typehus.

Aage & Johannes Paludans og Bisgaards huse var præget af fornuftigt mådehold både ude og inde.

Iversen & Plums og Ammentorp & Haubroes huse havde de mest overbevisende interiører. De virkede udtrykfulde uden at være dramatiserede.

Bodil og Helge Foss' hus var for uklart og med en mindre behagelig rumudformning. Leif Olsens hus var i flere henseender meget svagt.

Priserne på husene har selvfølgelig interesseret offentligheden, og man havde derfor bilagt kataloget en liste over håndværkerudgifterne på de ti huse. De varierede fra 36.000 til 51.000. Selvom prisvariationerne i nogen grad svarer til forskellene i bebygget areal, forekommer priserne at være ret tilfældige. Man må i denne forbindelse erindre, at husene er opført på rekordtid, at håndværkerne har afgivet tilbud under andre forhold end normalt forekommende, og at byggeregnskaberne næppe har været afsluttet, da prislisten gik i tryk. Det er i hvert fald en kendsgerning, at flere af de opførte huse på udstillingen er blevet solgt til priser i nærheden af de 100.000 kr. Grundens pris er ikke over 20.000 kr. Det er svært at få til at rime, så mon ikke man skal lade en økonomisk vurdering hvile ved denne lejlighed. Og det er egentlig beklageligt – for en væsentlig egenskab ved et typehus burde være dets lave pris. ***Skriver***

Atriumhuse på Interbau

Interbau, Berlin 1957, er et endnu ikke helt afsluttet kapitel i historien om Tysklands forsøg på at genvinde sit internationale ry som byggenation. I september åbner en efterudstilling af de bygninger, der blev færdiggjort omkring eller efter lukningen af Interbau. Heriblandt er Arne Jacobsens og Kay Fiskers huse.

Arne Jacobsens huse ligger i et noget tilfældigt placeret småhusområde ved foden af en gruppe højhuse. Men det er i øvrigt en interessant del af udstillingen. Den er karakteristisk for de sidste par års bestræbelser på at udforme lav bebyggelse, så en høj udnyttelsesgrad bliver acceptabel. Her hjemme vil Eske Kristensens grenhuse i Hvidovre blive det første realiserede forsøg i denne retning. I Sverige, Tyskland, Italien og flere andre steder eksperimenterer man på dette område. Vanskelighederne fremkaldes af den konflikt, der må være mellem ønskerne om tæt gruppering af husene og samtidig velisolerede haver. Atriumhuset får sin chance her, men nogen helt ideel plan for et atriumhus findes endnu ikke. Eksperimenterne er jo også først lige begyndt.

Fire eenfamiliehuse

***Arkitekt: Professor Arne Jacobsen,* M.A.A.**

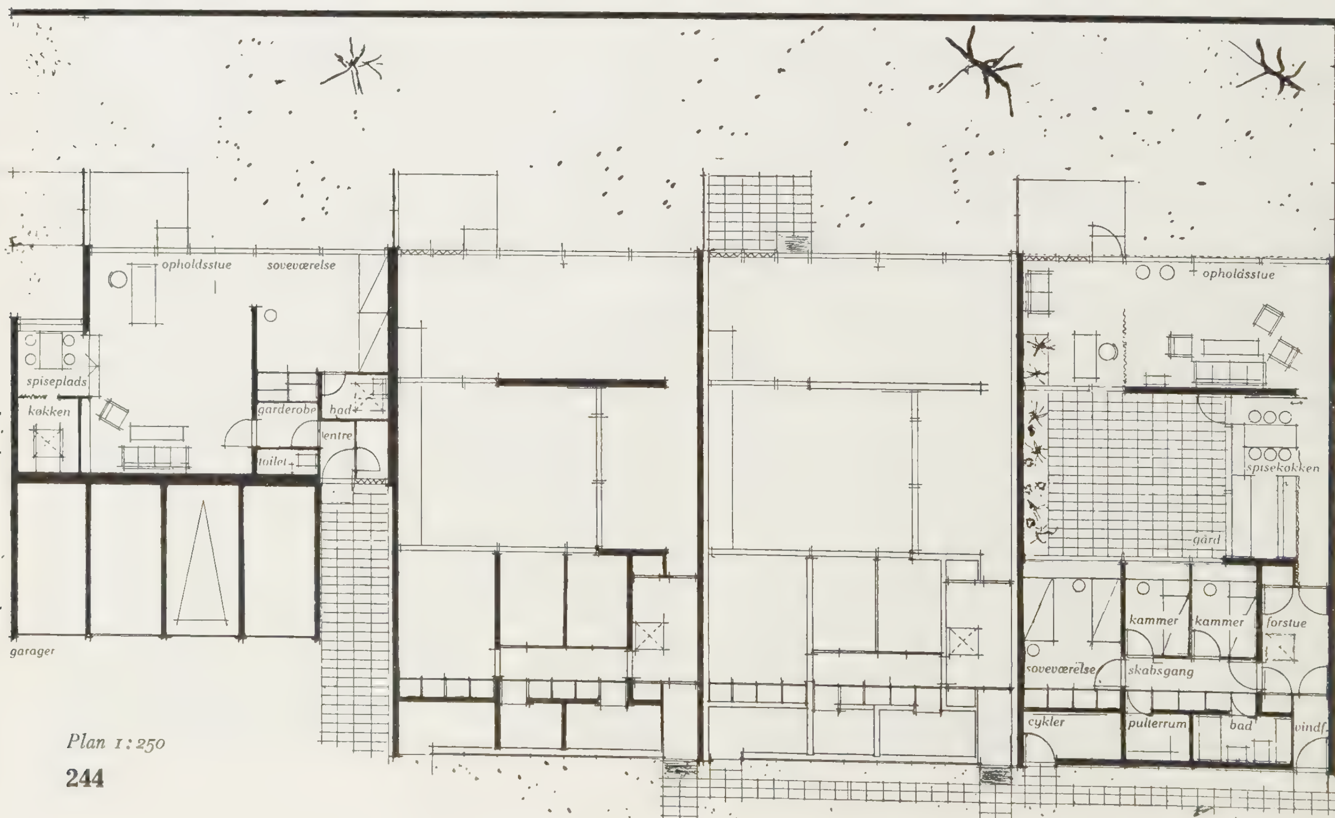
De tre af husene er bygget som atriumhuse omkring en indre gård, det fjerde og mindre hus er bygget sammen med garagerne.

Formålet med de indre gårde er at give beboerne mulighed for at opholde sig i det fri helt ugeneret af naboerne. Samtidig har man opnået at de fleste af husets rum er orienteret mod solen.

Husene er delt i to hovedfløje adskilt fra hinanden af gården, men med en tredie mellemfløj som forbindelse. I denne forbindelsesfløj ligger spisekøkkenet som husets centrale rum, der er det naturlige centrum for husmoderens arbejde og familiens daglige tilværelse. Fra spisekøkkenet er der udgang til gården. Ved opdelingen af huset i de to hovedfløje er soveafdelingen blevet klart adskilt fra det store opholdsrum. Det har den fordel at opholdsrummet ikke er gennemgangsrum. I husets nordside, ud mod vejen, ligger et rum til cykler o. l., hvortil der kun er adgang udefra. Ved siden af dette rum yderligere et magasinrum og badeværelse, begge med adgang fra skabsgangen midt gennem den nordlige del af huset. Fra denne gang er der desuden adgang til de to kamre og soveværelset, som alle har vinduer mod syd ud mod den indre gård. Birummene er bevidst placerede mod vejen for at virke lydisolerende mellem vejen og soverummene. Dette understreges yderligere af den tillukkede nordfaçade. Den rolige del af huset åbner sig med store vinduer mod gården. Et stort blomsterbed langs gårdens ene side binder husets to fløje sammen, og da det også fortsætter ind i opholdsstuen formidler det overgangen mellem ude og inde.

Husene er på ca. 140 m². De er opført af gasbetonplader.

Snedkerarbejdet, der udgør en væsentlig del af byggeriet, er udført i Danmark som elementer, der hurtigt kunne monteres på byggepladsen i Berlin. Husene stod færdige i efteråret 1957 umiddelbart før lukningen af Interbau.

Plan 1:250

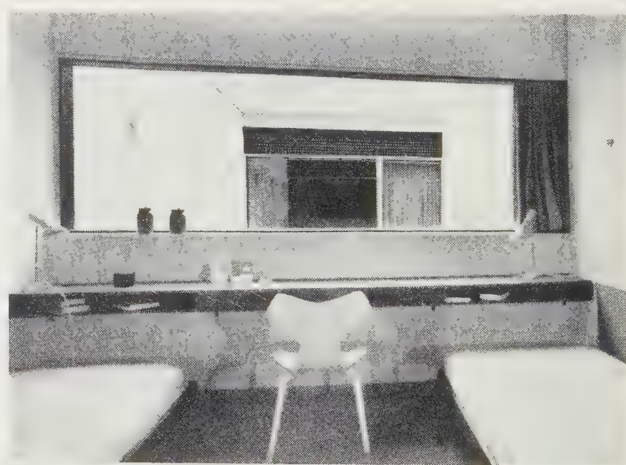
Sydfaçaden med terrasse afskærmet mod nabohuset. Bag teaktræslamellerne over vindueshøjde findes ventilationsklapper, der åbner indad

Nordfaçaden, der vender mod vejen er helt lukket. Der er kun to døre, husets hovedindgang og døren til cykelrummet. På alle husets sider er anvendt de samme teaktræslameller til at dække ventilationsklapperne. Over døren en skærm af hvidt kunststof-glas

Spisekøkkenet forbinder husets to fløje og har kun vindue mod den indre gård. Til venstre ser man gennem forstue og vindfang ud mod vejen. Gennem vinduet ser man kammer- og soveværelsevinduerne

Alle soverummene, 2 kamre og soveværelse, er ensartet udstyret med meget enkle sengebrikse og en gennemgående bord-hylde under vinduet. I kamret ses ventilationsklappen over vinduet stående halvt åben. Der er skabe på soveværelsets bagvæg. Denne skabsrække fortsætter i en skabsgang bag kamrene, der ikke har skabe

Opholdsstuen er møbleret med møbler tegnet af Arne Jacobsen. En del af opholdsstuen, med arbejdspladsen, kan adskilles fra rummets øvrige del med forhæng. I denne del af rummet er der kun vindue ud mod gården

Fra gården fortsætter et blomsterbed ind i opholdsrummet bag arbejdspladsen, ligesom rækken af væglamper, der således yderligere understreger forbindelsen mellem ude og inde. På den anden side af gården ses soveværelsevinduet

Fem eenfamiliehuse

Arkitekt: Professor Eduard Ludwig, Berlin

Disse fem eenfamiliehuse ligger længst mod øst i gruppen af eenfamiliehuse ved Händelalle i den sydlige del af Hansa-kvarteret. Grundene er omgivet dels af 2,5 meter høje mure og dels af bygningerne, således at der opstår en art gårdhaver afskærmet for indblik udefra. Planen er forskellig for de 5 huse, der i størrelse varierer fra ca. 80 til 120 m^2. Til hvert hus hører garage og et hobbyrum. Husene er elektrisk opvarmet.

Vinduer og glaspartier er udført som faste trærammer med thermoruder og særlige ventilationsrammer.

Bygningerne er opført på et betonfundament på grusunderlag.

Der er til opførelsen i stor udstrækning anvendt prefabrikerede gasbetonplader. Køkkener og soveværelser er hovedsageligt udstyret med fast inventar i form af byggemøbler.

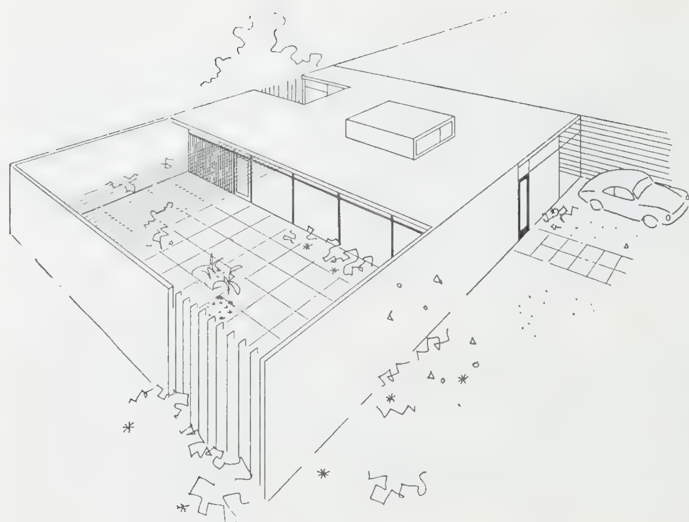

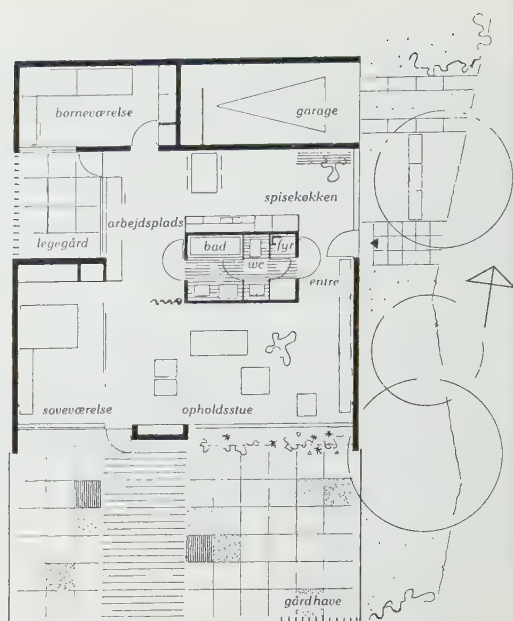
Professor Eduard Ludwigs fem huse ligger i en tæt klynge. Det forreste hus har både en gårdhave med mure på de to sider og garage og opholdsrum på de andre to samt en egentlig gård. Opholdsrummet ligger faktisk som en selvstændig bygning med vinduer både mod den indre gård og mod gårdhaven

Sydfaçaden af et af de mindste af de fem huse set fra gårdhaven

Spisepladsen i samme hus set fra opholdsrummet. Den eneste adskillelse mellem opholds- og spiseplads er forhænget, der ses trukket til side. Møblerne er tegnet af arkitekten.
Der er to huse af denne størrelse – det ene, hvor disse to billeder er taget, har opholdsrum med spiseplads samt et soverum; det andet har yderligere et kammer, så opholdsrummet er noget mindre. De andre tre huse har alle soverum liggende i en selvstændig fløj

Plan 1:250

Eenfamiliehus med gårdhave

Arkitekt: Günter Hönow, Berlin

Fra opholdsrummet ser man her ud i gårdhaven gennem det faste vinduesparti. Bord og skabsmøblerne er tegnet af Günter Hönow. Stolene er Kaare Klints safaristol og to af Charles Eames' krydsfinerstole med stålstel. Det lille runde bord er Alvar Aaltos

Opholdsrummet set mod soverummet, der kun er adskilt fra den øvrige del af det store rum med en skærmvæg. Bag det lyse forhæng er der adgang til arbejdsplads og spisekøkken

De fleste af bygningerne i Hansa-kvarteret i Berlin er projekteret af verdenskendte arkitekter fra forskellige lande. Yngre tyske arkitekter fik imidlertid også stillet opgaver. *Otto Bartning fondet for byggekunst og bildende kunst* har således medvirket til opførelsen af to eenfamiliehuse, hvis projektering blev stillet som frie opgaver for unge arkitekter der enten stod lige overfor eller netop havde afsluttet deres afgangsopgave. Alle skoler og akademier i Vesttyskland blev indbudt til at sende hver 2 arkitekter eller arkitektstuderende til et møde i Berlin. Hver arkitekt skulle efter eget valg invitere en ung maler eller billedhugger, således at kunstnerne allerede fra starten kunne være med i arbejdet.

Hvad er familiens betydning i dag og hvorledes får denne betydning sit arkitektoniske udtryk, således lød titlen på mødets emne. Professor Otto Bartning ledede mødet, der førte til konkurrencen mellem de unge arkitekter om projekteringen af de to eenfamiliehuse. I slutningen af 1956 forelå 24 projekter, hvoraf 13 udvalgtes til en endelig bedømmelse, der resulterede i den enstemmige udvælgelse af et forslag af Werner Fauser, München og det her gengivne af Günter Hönow, Berlin.

To trediedele af Hönow's hus optages af eet rum. I midten af dette rum findes en kerne med skabskøkken, bad, wc, fyr og diverse installationer. Omkring denne centrale blok er placeret opholdsafdeling, arbejdsplads og spiseplads. Fra rummets køkkenafdeling kan husmoderen overse husets indgang, børneværelset og legegården. Opholdsafdelingen kan adskilles fra arbejdsplads og soveplads med skydedøre. Børneværelse og garage optager den resterende trediedel af huset.

Husets sydfaçade har store glaspartier ud mod gårdhaven, der kan betragtes som en del af opholdsrummet under åben himmel. Gårdhaven er dels belagt med fliser og dels beplantet i forskellige felter. Murene omkring denne udendørs opholdsplads er ca. 2,50 meter høje og for at afskærme mod indblik fra de nærliggende højhuse er en del af gårdhaven overdækket med en pergola.

Skabskøkkenet med spiseplads. Bag spisebordet dør til garagen (ikke vist på planen) og til børneværelset. Vinduet i baggrunden vender ud mod den lille legegård

Decemberdag. Poseidons tempel. Sunion HELGE FINSEN

Billede af Grækenland

Helge Finsen: Billede af Grækenland. Gyldendal 1958. Hft. kr. 19,75.

Paul la Cour's „De knuste Sten", der udkom i fjor, var illustreret med en række af Helge Finsen's fortrinlige fotografier fra Grækenland. Der er grund til at glæde sig over, at Finsen derved har fået lyst til at vise os endnu flere af sin rigdom af græske fotografier. Denne gang har han selv skrevet bogen: en række ledsagende tekster til billederne. Finsen har gjort sit forehavende betydeligt mere krævende ved at kalde sin bog „Billede af Grækenland", end hvis han slet og ret havde kaldt den „Billeder fra Grækenland". Lad os se, om den kan bære sin tunge titel, den lette titels løfter ved vi på forhånd, at han med glans kunne indfri. Det ligger nær at tro, at forfatteren er begyndt med at føle billederne som hovedsagen og beskedent har villet give hvert af dem en forklarende tekst med på vejen. Men hans glæde ved emnet får ham til at skrive lige så godt som han fotograferer. Tanken melder sig på sidste side, om det ikke var gået endnu lettere og friere med en fortløbende tekst: afsnittenes begrænsning til to spalter vis-a-vis billederne har vel til syvende og sidst været lidt af en hemsko.

Finsens uddannelse og hans arbejde på den første Grækenlandsrejse kunne meget vel have forledt ham til eensidigt at opleve det klassiske Grækenland. Hans læsere er ham taknemmelige, fordi han med samme oplagthed tilegner sig de byzanthinske kirker og delagtiggør os i sin glæde over landskaber, mennesker og dyr – og den tomme havnecafe i Navplion.

For den, der kun kender Grækenland gennem fotografier og tegninger, er både Finsen's tekst og hans billeder et berigende supplement; hører man til de lykkelige, der har set Akropolis med egne øjne, læser man Finsen's smukke skildring af den unge arkitekts møde med dette mirakuløse sted med ublandet glæde og i dybeste enighed med ham.

„Ser Marmor saadan ud, jeg troede hjemmefra det lignede hugget Sukker" siger han et sted. Pentelisk marmor *er* kridhvidt og ligner sukker, men Parthenon har to årtusinders regn og sol farvet sort- og hvidspættet på nordsiden, brunt mod vest og helt op i orange mod syd og øst. Tilsvarende ufuldkommen er al vor forhåndsviden. Man kan læse sig til antallet af søjler i templernes front og langsider og mål og moduler i meter og græske fod, men vigtigt er det også at vide, at når man fra det hede Athen kommer op på Akropolis, er der luftigt og svalt, og man er så højt hævet over byen og den øvrige verden, at det føles som at sejle gennem luften. Spændte og levende står templerne der, man synes at kunne høre dem tone i rummet.

Disse toner har Helge Finsen lyttet til med et åbent sind. Hans lydhørhed i forbindelse med hans

viden og lune gør hans bog til et værdifuldt og meget indtagende „Billede af Grækenland".

Tilrettelægningen af bogen er forfatterens. Omslaget er det smukke vue over theateret i Epidavros. Hvorfor sidder mon det lille alter midt i theateret ikke på bogens ryg som punktum for rygtitlen?

Bogen er trykt i Gyldendals eget trykkeri, klicheerne er gjort i kobber hos Robert W. Peyrath. *P.K.*

Keramik i Albissola

Majolica-teknikken er grundlaget for hovedparten af den italienske keramik siden middelalderen. Denne enkle teknik er befordrende for det billedmæssige udtryk, da den på den hvide glasurgrund villigt fremhæver rene farver.

Den seneste kunstneriske udvikling, som vi også kender fra maleriet, bryder denne tradition ved spontant at benytte selve lergodset som palet, dvs. anvende såvel tin og blyglasur som råt og bemalet ler udfra den øjeblikkelige inspiration, og det tålmodige ler tillader en korrektion ved påfølgende brændinger. Denne teknik stiller kunstneren frit i fremhævelsen af sit udtryk, idet han frigører sig for de mere „kemiske" spekulationer, der andre steder drives vidt, f. eks. i Danmark, således at det tekniske resultat i sig selv bliver et mål i stedet for et middel. I den lille by Albissola nær Savona findes en mængde værksteder, hvoraf jeg gerne vil fremhæve to. Bianco ejer et lille værksted i en gård, der lukker sig om den gamle

Fra San Zeno: Galienus og Zeno

bybrønd Pozzo Garritta, byens traditionelle kunstcentrum. Værkstedet er kun få m^2 stort, og i de to ovne fyres med brænde, men ejeren har et stort hjerte og dermed plads til kunstnere, der gerne i ham finder støtte og hjælp i deres eksperimenter.

Blandt de kunstnere, der idag arbejder hos ham, skal først og fremmest nævnes Luzzatti, der ejer de største kunstneriske kvaliteter, og hvem man roligt kan spå en stor fremtid. Hans arbejder er fantasifulde, men upræntentiøse og i besiddelse af samme menneskelige inderlighed, som vi finder i San Zenos broncedøre i Verona, et sjældent fænomen, specielt i italiensk kunst.

Reliefudsnit af Luzzati

Andre kunstnere er Biassoni og Sabatelli, der arbejder på et mere formelt grundlag med en udpræget sans for formen, forenklede farvevirkninger og en forfinet stofkarakter.

Det største af værkstederne, eller snarere en fabrik, ejes af Mazzotti, der har en tradition for kunstnerisk originalitet. Han er således mere interesseret i, at en god kunstner laver keramiske ting end at finde specialister i keramik, en tradition, der dog løber jævnsides med en mere stereotyp storproduktion. En lang række af de betydeligste italienske malere og billedhuggere har arbejdet hos ham, lige fra Marinettis futuristiske gruppe, over postkubisterne (efter sidste krig) som Garelli og socialrealister som Sassou og Fabbri.

Abstrakte specialister som Fontana, Dova og Scanavino, den nucleære maler Enrico Bay, fra sommeren 1954 surrealisten Matta og Cobragruppen ved Jorn, Corneille og Appel. Asger Jorns ting kender man her i København fra hans udstilling i Kunstindustrimuseet i efteråret 1955, og Corneille og Appel følger den samme opfattelse.

Det er næppe for meget sagt, at Asger Jorn har været den store igangsætter i den sidste gruppe, og det er tydeligt, at hans indflydelse er slået igennem her og ligeledes har været af største betydning for den førstnævnte Luzzatti. Ikke alene er teknikken ændret, men også den „færdige form" er brudt, således at der på det „dekorative" område er skabt muligheder

Kvindeformet vase af Biassoni

for vægudsmykning af betydeligt omfang til overskuelige udgifter. På Asger Jorns førnævnte udstilling havde vi lejlighed til at se disse „puslerelieffer“ opsat.

De meget store og til tider grove ting af Appel skal også bedømmes ud fra de tiltænkte anvendelsesmuligheder. Med det stærke relief og den mindre sammensatte farveskala egner de sig for den helt store rumdekoration. Hensigten med her at fremhæve disse værksteder og kunstnere er på den ene side at opfordre vore fajance- og porcelænsfabrikker til i langt højere grad at åbne et samarbejde med de skabende kunstnere, da hverken firmaerne eller landet er tjent med, at produktionen stivner og eksporten går tilbage, og på den anden side, at man nu for alvor går igang med de udsmykningsopgaver som Statens Kunstfond giver basis for. Eksperiment og fortjeneste hænger sammen som siderne på et stykke papir, så det må være i alles interesse, at dette arbejde sættes igang NU. **R. Dahlmann Olsen**

Haverum

James Rose: Creative Gardens. Reinhold Publishing Corp., New York, 1958. 208 sider, ill. Pris: $ 10.00.

Forfatteren er en meget aktiv havearkitekt med en stor praksis og tillige en flittig forelæser på U.S.A.s universiteter. Men hans bog er ikke tynget af tør sagkundskab.

Han understreger, at gode bøger af „gør det selv“ typen er der nok af. Hvad han vil vise, er haven som formelement, som et sted, hvor man kan trives. Han tænker ikke på havearbejdet som rekreation – det er oplevelsen ved at forme haven, der skal være det væsentlige.

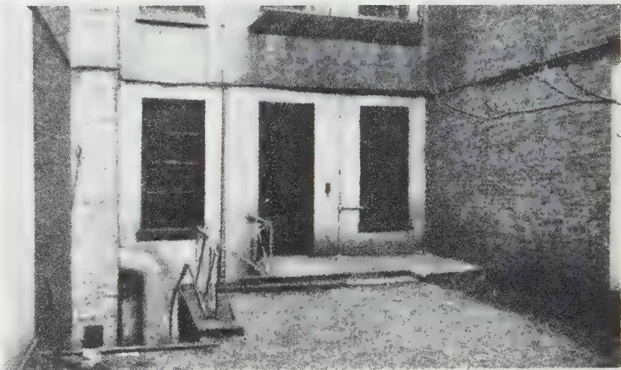
Han påstår, at de fleste mennesker ved ordet *have* associerer med ordene blomster, grøntsager, plæneklipning o.s.v., men sjældent med ordene rum og form. Og det skal nok passe.

James Rose har mange udmærkede eksempler på haverum, selvom mange af dem er tilvejebragt på temmelig hysterisk vis. Når der i de fleste tilfælde er ofret store beløb på de udendørs opholdspladser, skyldes det antagelig et gunstigere sommerklima end vort. I store dele af U.S.A. er der en rimelig mulighed for at få forrentet investeringen i form af mange dages udendørsophold.

Alligevel er der inspiration for nordboere at hente i bogen. Eksemplet, der ledsager anmeldelsen her, skulle f.eks. nok kunne sætte fantasien i sving.

Teksten er frisk og fornøjelig. Bogen slutter med et afsnit om, hvordan man undgår at få en have ud af sine anstrengelser. Mangen en haveejer vil genkende sin egen fremgangsmåde, som en af dem, der fører til dette negative resultat.

Illustrationerne er af jætteformat som i amerikanske billedblade. Den typografiske kvalitet er acceptabel. **fil.**

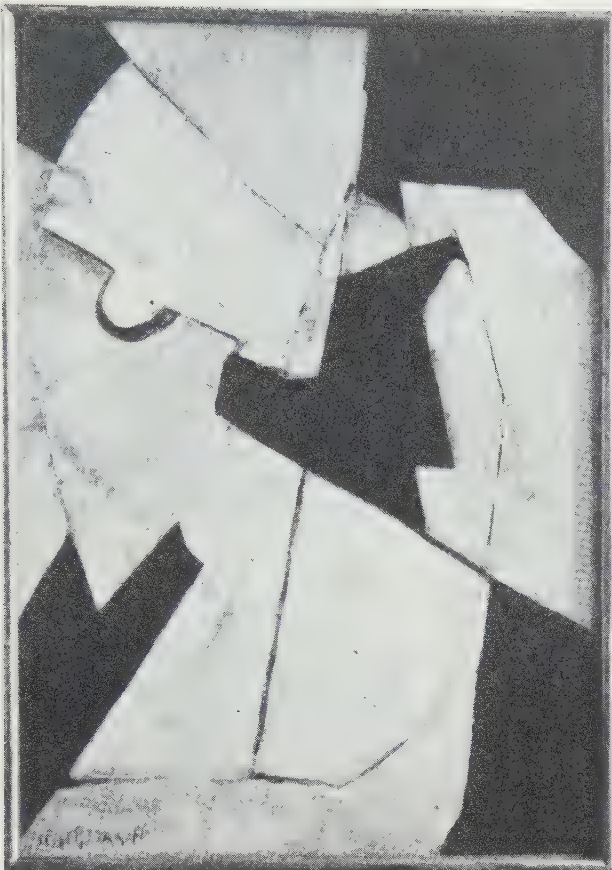
Før og efter. Gård indrettet som have af James Rose

Havedetaljer

Otto Valentin: Mauern und Wege im Garten. Forlag, Georg D. W. Callwey, München 1958. 80 sider, ill. Pris: D.M. 12.50.

Selvom haven er præget af en enkelt og stor formidé kan den rumme en rigdom af detaljer. Både den professionelle anlægsgartner og amatøren får afløb for fantasien i udformningen af de mange enkeltheder, der rummer den største glæde ved havearbejdet.

For den, der ikke vil lade sig nøje med at kopiere naboens gode idéer er billedbogen en god inspirationskilde. Otto Valentins bog er en af de bedre i genren. Emnet er begrænset til arbejder i sten: mure, trapper, stier og terrasser. Teksten indskrænker sig til nogle få praktiske betragtninger – og billederne taler også udmærket for sig selv. Især glæder man sig over nogle eksempler på smukke, gamle støttemure. **fil.**

Maleri af Serge Poliakoff

Den position, som Robert Jacobsen fik herhjemme, skyldes vel først og fremmest hans store granitfigurer, groft huggede og udtryk for en frodig fantasi. Man så i ham en kunstner, der kunne fortsætte visse linier i Henry Heerup's store indsats. Denne indstilling er naturligvis en hæmning for en tilegnelse af den nu helt anderledes kunstproduktion, han har dyrket i Frankrig. En produktion bag hvilken der ikke synes vellyst og smerte. Det er anden gang Robert Jacobsen udstiller i Kunstforeningen. Første gang var det i de gamle lokaler i selskab med maleren Richard S. Mortensen. Men den gang var hans arbejder udført i sten og træ. Nu tager han revanche med et voldsomt jerngreb.

Jernskulpturerne er oparbejdet af pladejern, flad- og rundjern, der er svejset sammen; virkningen, der er rent æstetisk, udfolder sig i samspillet mellem planer og dimensioner. Det overraskende er, at Robert Jacobsen virker mere præcis i sin udtryksform end Serge Poliakoff, hvorfor arkitekter vel vil finde ham værd at studere. En eller anden, der har vor gamle smedejernskunst i erindring, kunne vel nok ønske, at han lagde svejseriet lidt på hylden og smedede sine figurer op. Kunne han ydermere fortsætte de værdier, der ligger i de to skulpturer som „Laïka" 1957 og „11–17" 1957, og derved bryde æstetikkens åg, har vi chance for at få udskiftet „Le gros Robert" med „Le grand Robert".

un autre Robert

Ulastelig kunst

En udstilling af Serge Poliakoff's malerier og Robert Jacobsens skulpturer arrangeret af „Statens Museum for Kunst" i samarbejde med „Kunstforeningen" og „Winkel og Magnussen".

Sammensætningen af de to kunstneres arbejder er udsøgt, den ene arbejder i fladen med ganske de samme formelementer, som den anden anvender i rummet.

Maleren Poliakoff opbygger billederne af en slags „pladeklip", hvis kompositionelle logik og strenghed kun er tilsyneladende; man ser hurtigt, at dele eller fremspring kunne undlades, uden at helhedsvirkningen, der overvejende er baseret på farvebehandlingen, forskydes. De harmonisk virkende farver er pålagt med en blændende, virtuos omhu, der i sin yderste konsekvens giver sig udslag i et totalt mørkerødt billede, hvor „pladeklippene" hovedsagelig er markeret ved forskellige påsætningsmetoder. Han arbejder dog oftest med flere farver, men han snører billederne ind i en „farvebalance", hvor alt liv er dræbt, idet han forsøger at realisere en objektiv skønhedsnorm i et smagsmaleri uden laster og lidenskaber. Hans billeder hører derfor naturligt hjemme i de formfuldendte og passive kredse af befolkningen samt i de humanitære institutioner, hvor behandlingen af de indespærrede ikke tillader sindets ophidselse.

Jernskulptur af Robert Jacobsen

Noter

Konkurrence om en højskole

For ca. et år siden erhvervede De samvirkende Fagforbund lystejendommen „Højstrup", 4–5 km nord for Helsingør. Ejendommen er på omkring 70 tønder land og har en frodig beplantning og en betagende udsigt over Sundet og Sverige. På dette område vil De samvirkende Fagforbund og Arbejdernes Oplysningsforbund bygge en ny højskole, og udskriver derfor en arkitektkonkurrence.

I programmet efterlyses en rationelt indrettet højskole uden et monumentalt islæt. Det skal være en skole til ældre og unge, og den skal kunne anvendes i kortere og længere perioder. Højskoleudvalget, som er nedsat af de to forbund, tænker sig, at der på højskolen skal være en vinterskole, og i sommerhalvåret vil man afholde en række kursus og korte weekend-konferencer.

Undervisningens tyngdepunkt vil blive gruppe- eller studiekredsarbejdet i klasseværelserne, men man tillægger også fritidsbeskæftigelsen og et hyggeligt samvær overordentlig betydning. Den nye højskole vil komme til at rumme en undervisningsafdeling, en økonomi- og administrationsafdeling, over 100 værelser til eleverne og en række boliger til lærerne. I konkurrencens program understreger Højskoleudvalget, at man kunne ønske et koncentreret bygningskompleks, der både i anlægsudgifter og i drift er billig.

Forslagene, som skal være indleverede den 15. oktober, vil blive bedømt af en komité, hvori Højskoleudvalget er repræsenteret af fhv. minister Chr. Christiansen, forretningsfører Erik Hauerslev, sekretær Carl P. Jensen, forretningsfører Poul Hansen, næstformand i D.s.F. Einar Nielsen, forstanderen for Roskilde Højskole Ib Koch-Olsen, borgmester Sig. Schytz, stadsingeniør Helge U. Knudsen, arkitekt M.A.A. direktør Erik Jensen og arkitekt M.A.A. Stig Svanholt, og hvori Danske Arkitekters Landsforbund er repræsenteret af arkitekter M.A.A. Tobias Faber, Viggo Sten Møller og Jørgen Stærmose.

Til præmier er der stillet et beløb på 25.000 kroner til rådighed. Heraf vil der blive uddelt en 1. præmie på mindst 12.000 kroner, og der vil kunne indkøbes forslag à 2.500 kroner. Bedømmelsen vil finde sted i slutningen af oktober måned.

Arkitekturdebat og censur

I LP-nyt fra den 28. juni 1958, har vi fundet nedenstående læserbrev, som vi her bringer ucensureret med PHs korte svar.

Fra arkitekt Jørgen Arne, Maracaibo, Venezuela, har „*Nyt*" modtaget dette: For også i fremtiden at kunne modtage „*Nyt*" med samme behageligt korte mellemrum beder jeg om at måtte få tilsendt bladet på min nye adresse: Residencias 24. de Julio, Apto. 9 Avenida 3F. No. 67–80 Maracaibo, Venezuela.

Her, hvor verden er forlænget med olieledninger og dåseleverpostej (fra flere kendte danske hofleverandører), kommer oplysninger om den hjemlige arkitekturudvikling kun frem i så beskedne mængder som billedbladet „*Arkitekten*"s censur tillader, og det er derfor en stor tilfredsstillelse gennem „*Nyt*" at kunne følge den arkitekturdebat, som trods „*Arkitekten*"s indhold tydeligt findes, og som med den rette redaktionelle stimulans ønsker at komme til udtryk.

Da denne kendsgerning, bevist af „*Nyt*", endnu ikke synes at have vundet erkendelse i „*Arkitekten*", kommer spørgsmålet om det ikke er muligt at udvide „*Nyt*" på abonnementsbasis til et større kulturtidsskrift med hovedvægt på arkitektur.

Hilsen

Jørgen Arne

Tak for tilliden. Er De rigtig klog? PH

Det lave byggeris kongres

Nordisk Byggedag i Oslo i september har et meget tillokkende program. Det bevæger sig indenfor det lave byggeris problemer, arkitektoniske, tekniske og økonomiske. Detaljeret program fås ved henvendelse til PAlæ 8772. Trods stor tilslutning har man fra norsk side ønsket at give ferierende byggefolk en chance for tilmelding. Man har derfor udskudt anmeldelsesfristen til den 15. august. Men da der kun er et begrænset antal pladser til rådighed, bør man melde sig snarest.

Afgang fra akademiet 1958

Følgende studerende har maj 1958 bestået afgangskonkurrencen for arkitekter: Niels Flemming Dybdahl Andersen, Jens Askov-Jensen, Jørgen Bang, Sv. Bille Hansen, K. K. Christiansen, Vibeke Fischer Thomsen, K. Friis-Hansen, Jørgen Glahn, Hans-Jørgen Hansen, Ole Zøllner Hansen, Knud Harild, Gerda Henriksen, Ole Hemmeth, Poul Holm-Pedersen, Poul Jensen, Torben Krag, Kaj Møller Nielsen, Logan Nørgaard, Stefan Ott, Jørn-Ib Ottesen, Uffe Milling Rasmussen, Bent Sarp, Aage Schou, Erik Skyum Sørensen, Aron Sloma, Bent Svane, Helene Ussing og Inger Zachariassen.

Videreuddannelseskursus i byplanlægning

Institutionen för stadsbyggnad, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm afholder i dagene 22.–26. september 1958 kursus med titlen *regionplaneringen*. Der vil blive gjort rede for arbejdet på dette felt i forskellige svenske byområder. Program fås ved henvendelse til institutionen för stadsbyggnad, Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm 70, efter 1. august. Tilmelding skal ske inden 1. september. Prisen for deltagelse er sv. kr. 125.–.

Boligmødet Bo bedre

Danske Kvinders Nationalråd havde i dagene 29., 30. og 31. maj arrangeret et boligmøde på Christiansborg i Folketingets Fællessal med motto'et Bo bedre.

Det var formålet med mødet gennem foredrag og diskussioner at belyse spørgsmålet om, hvorvidt boligen i dag er tilfredsstillende – dels som bolig for familien og dels som arbejdsplads for husmoderen. Til mødet havde man indbudt repræsentanter for myndigheder og bygherrer, medlemmer af råd og nævn i by og på land, arkitekter, ingeniører og andre bygningskyndige samt foreninger tilsluttet Danske Kvinders Nationalråd.

De forskellige indlæg på mødet viste, at mange husmødre har både det ene og det andet at indvende mod boligernes udformning og udstyr. Det er navnlig kvinder, der er aktive i foreningsarbejde og anden lignende virksomhed, der er i stand til at formulere deres ønsker og krav til boligen. Derfor kan et møde af en art som dette boligmøde måske blive begyndelsen til et samarbejde mellem blandt andre forskerne indenfor boligbyggeriet og Danske Kvinders Nationalråd. For selvom der ikke var mange af de problemer, der blev berørt, som er ukendte for byggeriets fagfolk, vil det altid være en fordel at høre forbrugernes mening om boligen. Der blev bl. a. fra mødet opfordret til et samarbejde mellem DKN og SBI for en yderligere udbredelse af kendskabet til instituttets forskningsresultater specielt på boligens område.

En turistby for arkitekter

Aalborg har i årene efter krigen haft en høj byggeaktivitet – og der er meget interessant og fint byggeri imellem. Mange arkitekter, ikke mindst fra udlandet, har opdaget det. Det kan anbefales endnu flere at lægge vejen om ad Aalborg.

For at lette opsøgningen af de nye bebyggelser har stadsarkitekten i Aalborg ladet udarbejde en nydelig og nyttig guide på engelsk. Den hedder *New Buildings in Aalborg* og kan anbefales også dansksprogede bygningsinteresserede.

Forspændte Sålbænke er revnefri, frostsikre og nemmere at montere

SPÆNDBETON

Salg og service:
A/S SKANDINAVISK SPÆNDBETON
Kristianiagade 8 . København Ø
Telefon *Tria 4090

Produktion:
A/S HEDEHUS-TEGLVÆRKET
Telefon Hedehusene 2

A/S NORDJYDSK SPÆNDBETON FABRIK
Skalborg . Telefon Aalborg 35116

Forspændte sålbænke er lette at anbringe, da højde og længde svarer til murmål. De revner aldrig og tillader ikke vandet at sive ned ad muren, så misfarvning kan opstå. Overfladen er smuk, marmorglat, og sålbænkene leveres i almindelig grå udførelse til kr. 6,50 pr. løbende meter, men kan også fås med hvid cement eller tilslag af kalcineret flint. Forspændte sålbænke leveres endvidere i andre farver og findes på lager i 22 standardstørrelser.

El-ulykker, hvem har ansvaret?

Af ingeniør A. H. Axelsen

Kabel- og Liniemestrenes blad bragte for kort tid siden en del indlæg af el-værksfolk i anledning af en erstatningssag, der var rejst af en person, som var kommet til skade ved en el-ulykke, og hvor sagen fik det noget overraskende udfald, at hele 3 „ansvarlige“ i fællesskab måtte udrede erstatning, nemlig: firmaet, der ejede installationen, el-værket (forsyningsselskabet) samt enken til den mand, som – uden at være fagmand – havde „fusket“ med installationen, således at han blev årsag til ulykken.

Denne sag må naturligvis mane til ekstra agtpågivenhed for alle, der under en eller anden form beskæftiger sig med el-installationer. Men sagen peger på et andet vigtigt forhold, nemlig at langtfra alle – vel ikke engang alle fagfolk – er helt klare over, hvad loven siger om ansvar og pligter i så henseende.

Hvem har ansvaret for, at et elektrisk anlæg er i orden, således at ingen uforvarende kan komme til skade?

Fordelingen af ansvaret

Ifølge stærkstrømsloven har ministeriet for offentlige arbejder ansvaret for, at der nedsættes de nødvendige kommissioner til at overvåge den del af den offentlige virksomhed, der berøres af el-installationer. Den ene kommission, „Elektricitetsrådet“, har ansvaret for, a der laves regler for, hvorledes el-installationer ska udføres, „Stærkstrømsreglementet“, samt at diss regler stadig korrigeres i takt med udviklingen. E anden kommission, „Prøvningsudvalget“, har ansva ret for, at elektriske materialer og brugsgenstande som tillades anvendt (Ⓓ mærket), er af forsvarlig udførte typer i elektrisk sikkerhedsmæssig henseende

El-værkernes (forsyningsselskabernes) ansvar

Ifølge stærkstrømsreglementet har el-værkerne ansvaret for, at det elektriske produktions- og fordelingsanlæg er i forsvarlig stand, samt at det tekniske personale i henhold til paragraf 501, b, er tilstrækkelig kyndigt, fortrolig med og instrueret om det pågældende arbejde og gjort bekendt med de bestemmelser i reglementet, som vedrører den pågældendes arbejde, samt er oplyst om de sikkerhedsforanstaltninger, der skal træffes til forebyggelse af fare for de arbejdende eller andre personer eller gods. Endelig har el-værket ansvaret for, at alle sikkerheds- eller beskyttelsesmidler forefindes i god og brugbar stand.

Det tekniske personale bærer på sin side ansvaret for, at reglementets bestemmelser overholdes vedrørende de pågældendes arbejde, samt at nævnte sikkerhedsforanstaltninger virkelig bliver truffet.

Installatørens ansvar

Vi er nu nået til de egentlige installationers udførelse og herom siger paragraf 5 i stærkstrømsloven: „Enhver installatør bærer ansvaret for det af ham anvendte personales duelighed og pålidelighed. – Elektricitetsrådet er berettiget til at undersøge, hvorvidt installatører udfører de dem overdragne arbejder på tilfredsstillende måde. Findes dette ikke at være tilfældet, kan rådet efter omstændighederne ikende den pågældende en bøde på indtil 1000 kr. Rådet kan derhos erklære, at en installatør, som har bestået en godkendt prøve, har forbrudt den ved samme erhvervede ret, hvis det finder, at han har gjort sig skyldig i gentagen eller i grov forsømmelighed."

Det er ret tunge pligter, der hviler på installatørens skuldre, og en undladelse kan få svære følger – i stærkstrømsreglementets paragraf 507, b, står: „Hvis en installatør eller hans personale under sit arbejde konstaterer fejl eller mangler ved en installation, *skal* han underrette ejeren (brugeren) herom og henstille til denne at bringe installationen i orden samt gøre ham bekendt med den fare og det ansvar, som er forbundet med at undlade dette. For så vidt ejeren (brugeren) undlader at efterkomme henstillingen, *bør* installatøren give administrationen for det strømforsynende anlæg underretning herom."

Installatøren har altså ikke pligt til at reparere en defekt del af en installation, som ikke vedkommer det, han er blevet tilkaldt for, men ved at underrette ejeren har han sin ryg fri, og ansvaret for defektens følger er lagt over på ejeren (brugeren), sålænge denne vægrer sig ved at lade installationen reparere.

Ejerens (brugerens) ansvar

Og hvad siger loven så om ejerens (brugerens) ansvar? For han må naturligvis sørge for sin del, ligesom alle foregående instanser, helt op til ministeren for offentlige arbejder har sørget for deres del.

Herom siger stærkstrømslovens paragraffer 6, 7 og 8:

Pgf. 6. „Den, der driver et elektrisk stærkstrømsanlæg, er pligtig til at erstatte den skade på person eller gods, som forvoldes af anlægget, medmindre det oplyses, at den skadelidende selv forsætlig eller ved uagtsomhed har hidført skaden, eller at denne ikke kunne have været afværget ved den agtpågivenhed og omhu, som driften af sådanne anlæg udkræver såvel i henseende til driftsmåden som til materiellet."

Pgf. 7. „Den skadelidende er berettiget til erstatning ikke blot for den skade, som han umiddelbart lider, men også for deraf følgende udgifter, næringstab og ulempe. Foreligger legemsbeskadigelse, har han desuden krav på erstatning for deraf flydende lidelse, lyde og vansir.

Såfremt nogens død forvoldes under de i pgf. 6 anførte omstændigheder, skal der udredes erstatning for udgifter ved hans begravelse og for det tab, som lides af dem, over for hvem den pågældende, dengang ulykkestilfældet indtraf, havde påtaget sig forsørgelsespligt."

Pgf. 8. „Kan skaden hidrøre fra flere stærkstrøm anlæg, hæfter alle de anlæg (jfr. pgf. 6), for hvil det ikke kan bevises, at skaden umuligt kan være fo årsaget af dem, solidarisk over for den skadelidend De til erstatning forpligtede anlæg hæfter i mangel anden overenskomst lige."

Som sidste led i kæden har vi alle dem, der ikke egentlige ejere eller brugere, men som på forskell måde mere eller mindre periferisk får med elektrisk anlæg at gøre – for dem, og naturligvis også for al andre, gælder stærkstrømsreglementets pgf. 120:

„Enhver, der tilvejebringer en tilstand, der strid mod stærkstrømsreglementets bestemmelser om ud førelse og drift af elektriske stærkstrømsanlæg samt or udførelse og drift af andre anlæg eller dele af sådann anlæg, der anbringes i farlig nærhed af eller i forbin delse med stærkstrømsanlæg (jfr. reglementets afsni 10), er ansvarlig for den derved stedfundne overtræ delse af reglementets bestemmelser.

Overtrædelse af de i stærkstrømsreglementet trufn bestemmelser straffes med bøder, der tilfalder stats kassen. Sager herom behandles som politisager."

Som det fremgår af ovenstående, findes der i regle mentets afsnit 10 nærmere redegørelser for, hvorlede man skal forholde sig.

At det er ulovligt at „fuske" med elektriske instal lationer eller at få andre til det, ser man af installa tionslovens pgf. 9: „Den, der uden at have opnåe bemyndigelse i henhold til foranstående bestemmelser udfører noget arbejde, som i medfør af denne lov e forbeholdt dertil bemyndigede personer, straffes med bøder ikke under 50 kr. Med bøder ikke under 25 kr anses såvel den, der har opnået bemyndigelse, men som tilsidesætter de i medfør af pgf. 4, 2. stk., udfær digede forskrifter, som den, der lader noget arbejde som i medfør af denne lov er forbeholdt dertil bemyn digede personer, udføre af personer uden bemyndi gelse. Sager herom behandles som politisager."

Ovenfor nævnte pgf. 4, 2. stk., som installatøren skal holde sig efterrettelig, omfatter de reglementari ske, ordensmæssige bestemmelser, som hvert enkel el-værk (forsyningsselskab) er berettiget til at udfær dige vedrørende installationsarbejde i det pågældende forsyningsområde.

Det skal lige bemærkes, at ovennævnte bødesatser kun angiver minimum, der er altså teoretisk ingen grænser for, hvor store disse bøder kan blive.

Elektricitetsrådets tilsyn med særlig farlige installationer

Til slut skal nævnes en særlig kategori af installationer, nemlig dem, der på grund af deres farlighed, er underkastet elektricitetsrådets tilsyn, og her drejer det sig såvel om udførelsen af anlægget som om driften (vedligeholdelsen). Se stærkstrømsreglementets paragraffer 113 og 114.

Det siger sig selv, at denne type installationer kræver særlig omhu, såvel under udførelse som under vedligeholdelse. Pgf. 113, e, fortæller bl. a., at installatøren

kun må benytte sig af kyndige og pålidelige folk. Om reglerne for tilsynet nævner pgf. 113, a, 3. stk.: „Nærmere regler om tilsynet og dets omfang fastsættes iøvrigt af elektricitetsrådet; enhver af dette eller dets befuldmægtigede i så henseende given forskrift skal straks og nøje efterkommes.“

Elektricitetsrådet eller dets befuldmægtigede har altså ansvaret for, at tilsynet bliver ført, og at ejeren (brugeren) underrettes om fejl eller mangler, medens ejeren (brugeren) bærer ansvaret for, at tilsynets forskrifter straks og nøje efterkommes samt naturligvis vedligeholdelsen i tiden mellem tilsynene.

Overalt, hvor vi færdes, er vi omgivet af love – det elektriske område er ikke nogen undtagelse. Det gælder blot om at finde ud af, på hvilken måde man er impliceret. Men én ting er sikker, i et moderne samfund er vi alle ansvarlige på en eller anden måde, og det må vi gøre os klart.

A.H.A.

Erfaringer fra Levittown

Den halve befolkning er under 18 år

10 år er gået, siden bygmesteren Abraham Levitt og hans to sønner, William og Alfred, begyndte at bygge Levittown uden for New York City på Long Island – en by, som i de følgende år blev et af de mest omtalte byggeprojekter i verden. Berømmelsen beroede ikke blot på projektets størrelse og byggetempoet – men måske først og fremmest på de blandede følelser, den ensartede bebyggelse vakte.

Hvordan er det da gået med dette projekt? Hvordan ser byen ud nu? Har den udviklet sig til det slumkvarter, som mange sociologer spåede, at den ville blive? I dag bor 80.000 mennesker i 17.447 enfamiliehuse, hvor der tidligere var sandet kartoffelmark. De har tilpasset sig byen og deres naboer, og det er også lykkedes dem at sætte deres personlige præg på byen.

Det var hovedsagelig hjemvendende soldater, som bosatte sig i byen, og dette mærkes nu i aldersfordelingen: de fleste mænd er mellem 30 og 40 år gamle, og over halvdelen af indbyggeren er under 18 år. Skoleproblemet er næsten vokset de kommunale myndigheder over hovedet, men til gengæld har man ingen oldinge at drage omsorg for. Det er givetvis ikke heldigt med sådanne ekstremer med pludselige skolebehov, som efter nogle årtier brat aftager igen.

Nogen slum er der ikke tale om. Husejerne har gradvis selv forbedret deres boliger, bygget til, indrettet loftetager, plantet træer og buske, anlagt terrasser. Skønsmæssigt er husene herigennem steget med 30–50 pct. i værdi. De mennesker, som bor i Levittown, trives og deltager livligt i forskellige kollektive foretagender, både selskabelige og skabende.

SBI-TT

Kilde: „Byggnadsvärlden“, 19/1958 (Sverige).

Teglregisteret

Kalk- og Teglværksforeningen af 1893, der er kalk- og teglindustriens brancheforening, har udsendt et ringbind med titlen Teglregisteret.

Teglregisteret er beregnet på indsætning af løsblade, der vil blive udsendt periodisk. Ifølge sin karakter er det udsendte materiale et *branche*katalog, der skulle være lige anvendeligt overalt i landet som en støtte for både projekterende, håndværker og bygherre.

Emnerne der behandles i Teglregisteret, spænder fra fabrikation, produkter og anvendelse over planlægning og arbejdsudførelse til tekniske data, godkendelser og referenceblade. Inden for disse emner behandles fortrinsvis det stof, der ikke umiddelbart egner sig for publicering i de mere officielle værker, som f. eks. Byggebogen, BBC-bladene og Byggeforskningsinstituttets publikationer.

Således indeholder 1. udsendelsen, der er på 24 sider, blandt andet fire farveplancher af murværk, med de enkelte eksempler eentydigt registreret i et skema, der giver en fuldstændig oversigt over de mange muligheder, man har at vælge imellem med hensyn til murstenstype. Den oversigt, der her er startet, er suppleret med gengivelser – i fotografier og tegninger – af en række af de mest gængse forbandter og fugetyper. Alene de forholdsvis få løsninger, der er vist i 1. udsendelsen, dækker over 250 forskellige udførelser af et stykke almindeligt murværk.

Andre blade i 1. udsendelsen redegør for hvor på „rangstigen“ de seneste videnskabelige undersøgelser har placeret tegl med hensyn til varmeøkonomi og fugtproblemer. Et par referenceblade viser nyopførte byggerier i tegl – et hus af arkitekt Bertel Udsen og arkitekt Jørn Utzons atriumhuse i Helsingør. Endelig bringes en medlemsfortegnelse og en Tegl-informationsside, der henviser til de andre steder, hvor der kan hentes saglige oplysninger om tegl, f. eks. i Byggecentrum.

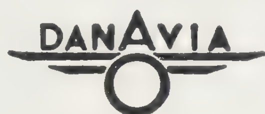
Teglregisteret redigeres og tilrettelægges af arkitekterne M.A.A. Preben Ankerstjerne, Klaus Blach og Johannes Brixen med arkitekt M.A.A. Naur Klint som konsulent i tegltekniske spørgsmål.

Epokegørende nyhed
for aluminiumstage og facader

TWN-NITTEN

- ✡ Til vandtæt nitning
- ✡ uden modhold
- ✡ Giver lettere og
- ✡ hurtigere opsætning

Har De fået vor brochure?

Jens Kofods Gade 1 . København K . MInerva *5380

Hold Træet sundt med

MOD SVAMP, RAADDENSKAB OG HUSBUKKE

Godkendt af Boligministeriet til Brug i Statslaanshuse og af Elektricitetsraadet til Imprægnering af Ledningsmaster

Forhandles overalt af Trælast- og Bygningsmaterialeforretninger

A. RINDOM

KAMPMANNSGADE 2 • KØBENHAVN V • MINERVA *2222

100 % mere lys med Burup

KÆLDERVINDUER

100 % mere lys, også ved lave bygge højder, end ikke kitfalsen optager lys
Varmtgalvaniserede specialprofiler giver stor holdbarhed og styrke
Intet træ, derfor er vinduet altid let at åbne og lukke
Ingen hængsler – oplukket hviler med 2 tappe i bøjler på karmen og er aftageligt
Absolut tæt
Let at indmure
... alle kældervindues-ulemper afhjulpet
Rekvirer brochure eller uforbindende tilbud i dag

Burup
Roskilde · Tlf. 99

RJM **C.C. DANMARK**

Skyllecisterner

– de støjsvage cisterner

RINGSTED JERNSTØBERI & MASKINFABRIK
AKTIESELSKAB
Repræsentant: Grosserer Aage Bredahl, Poul Ankersgade 2 København K. Telf. Central 1658

Meddelelser fra
DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND
Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Arkitekt Mogens Iversen, *bolig* og *tegnestue* fra Kildegaardsvej 42, Hellerup til Nyhavn 45, 2., København K. Tlf. MI 1159.

Arkitekt Poul Erik Hultberg, *bolig* fra Daniel Pettersonsgatan 4 A, Göteborg til Sågställaregatan 15, Göteborg 214412. *Tegnestue* uændret De Geersgatan 16, Göteborg 153407 og 153417.

Arkitekt Hans Ole Christiansen, *tegnestue* fra Badstuestræde 8, K til Jægersborgallé 235, Gentofte, tlf. Gentofte 613. *Bolig* uændret Engvej 36, Rungsted Kyst.

Arkitekt Svend Fournais, *tegnestue* fra Badstuestræde 8, K til Jægersborgallé 235, Gentofte, tlf. Gentofte 1972. *Bolig* uændret Nybrovej 377, Lyngby.

Arkitekt Peter Grut, *bolig* fra Østersøgade 110, Ø til Tonysvej 31, Charlottenlund.

Arkitekt Ole Hagen, *tegnestuen* i Nyropsgade 21, Kbh. V har fået nyt telefonnr. Minerva 6336.

Arkitekt Jørgen Juul Møller, *bolig* fra Amaliegade 39, K til Amaliegade 28, Kbh. K. *Tegnestue* uændret Gl. Strand 52, Kbh. K.

Arkitekt Børge Nielsen, *bolig og tegnestue* fra Ejegodvej 16, Nykøbing F til Elmevej 16, Holte. Tlf. Holte 2003.

Arkitekt Max Boje Rasmussen, *tegnestue* fra Aaboulevarden 47, Århus til Windelsvej 83, Århus, tlf. Århus 130859. *Bolig* uændret Munkevænget 35, Odense.

Arkitekt Jesper Tøgern, *bolig og tegnestue* fra Abildgårdsvej 28, Virum til Grønnevej 250, Virum.

Arkitekt Jørn Wermer, *bolig og tegnestue* fra Callisensvej 4, Hellerup til Paradishegnet 25, Holte. Tlf. Holte 3003.

Arkitekt Gerhard Vinzents, *bolig* fra Rønneallé 23, Korsør til 2120—5 A ST–SW. Calgery, Alberta, Canada.

Meddelelser fra
AKADEMISK ARKITEKTFORENING

Nye medlemmer

Arkitekt Bent Sarp, *bolig* Bakkehave 30, Hørsholm, tlf. Horsholm 394.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Tidsskrifter modtaget indtil 23. juni 1958

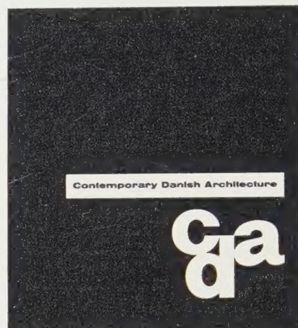
att bo, nr. 3, juni 1958

Owe Lundevall: Barn och ungdom söker bostad. Alf Jo-

Bauwelt 21/1958
Planlægge mobilt – bygge mobilt: Arbejder af Yona Friedman, Georges Emmerich, Frei Otto, Jean Pecquet, Jerzy Soltan og Jan Trapman.

Bauwelt 22/1958
Den nye byggekunsts „klassikere": Le Corbusier, Ludwig Mies van der Rohe og Hans Scharoun.

Bauwelt 23/1958
Sumpu-kongreshallen i Shizuoka, arkitekter Kenzo Tange, Y. Tsuboi og medarbejdere.

CONTEMPORARY DANISH ARCHITECTURE

redigeret af Finn Monies og Bent Røgind, med indledende tekst af Esbjørn Hiort. Oversigt over alt væsentlig i moderne dansk bygningskunst fra de sidste 10 år. Materialet stammer hovedsagelig fra den lige igangsatte vandreudstilling, som Danske Arkitekters Landsforbund har sendt til USA. Stort billedstof. Teksten er udelukkende på engelsk. Udkommer omkring 25. juli. Pris 32,00 kr.

ARKITEKTENS FORLAG

STILLING TILBYDES

Under stadsbygmesterens direktorat vil der snarest kunne antages en yngre arkitekt med 4 timers daglig beskæftigelse. Stillingen kan søges af arkitekter med afgang eller umiddelbart forestående afgang fra Kunstakademiets arkitektskole. Ansøgninger sendes til *stadsbygmesterens direktorat*, Rådhuset V.

Arkitekterne Eva og Niels Koppel søger straks en medarbejder til skoleinventar. Skriftlig henvendelse med referencer til tegnestuen, Hundesøvej 3, Gentofte.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania**, Central 6717.

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.